

Jenna Huhtaniemi

JOUSTAVA HOITORAHA JA TASA-ARVO

Joustavan hoitorahan käytön jakautuminen vanhempien välillä

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu –tutkielma
Helmikuu 2022

TIIVISTELMÄ

Jenna Huhtaniemi: Joustava hoitoraha ja tasa-arvo – Joustavan hoitorahan käytön jakautuminen vanhempien välillä
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatutkimuksen maisteriohjelma
Sosiaalipolitiikka
Helmikuu 2022

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella isien ja äitien joustavan hoitorahan käyttöä ja siihen yhteydessä olevia taustatekijöitä. Erityisenä mielenkiinnon kohteena tässä tutkimuksessa on joustavan hoitorahan käytön jakautuminen äitien ja isien välillä. Huomio tässä tutkimuksessa keskittyy siihen, mitkä ovat ne demografiset taustatekijät, jotka ennustavat joustavan hoitorahan käyttöä isillä ja äideillä sekä onko isien ja äitien välillä eroa joustavan hoitorahan käytössä demografisten tekijöiden suhteen. Keskeisenä käsitteenä tutkimuksessa on tasa-arvo ja se, miten perhepolitiikan tavoite tasapuolisemmasta perhevapaiden käytöstä joustavan hoitorahan kohdalla toteutuu.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu kahdesta isommasta osasta, jotka ovat tasa-arvo ja hyvinvointivaltio sekä perhepolitiikka. Ensimmäinen osa käsittelee hyvinvointivaltion näkökulmaa erityisesti naistutkimuksen kontekstista käsin. Toinen osa käsittelee perhepolitiikkaa. Tässä mielenkiintoni kohdistuvat perheen ja työn yhteensovittamiseen sekä perhevapaaajärjestelmään.

Tämä pro gradu -tutkielma on määrällinen tutkimus, jonka aineisto koostuu Kelan rekisteriaineistosta. Tutkimusaineiston analyysi on suoritettu SPSS-ohjelmistolla. Tutkimuksessa on käytetty kuvailevia menetelmiä ristiintaulukointia sekä monimuuttujamenetelmistä logistista regressioanalyysia.

Tutkimustulokset osoittavat, että joustavaa hoitorahaa käyttävät eniten korkeasti koulutetut, hyvätuloiset vanhemmat, joilla on myös korkea sosioekonominen asema. Joustavan hoitorahan käyttö on vuosien 2014–2018 aikana hieman noussut sekä äideille että isillä. Isät käyttävät joustavaa hoitorahaa hyvin vähän. Äidit käyttävät joustavaa hoitorahaa isiä enemmän, mutta kokonaisuus kaikista äideistä on kuitenkin alhainen. Joustava hoitoraha on siten hyvin vähän käytetty tukimuoto. Joustavaa hoitorahaa käytetään myös todennäköisemmin toisesta lapsesta esikoiseen verrattuna. Isän joustavan hoitorahan käyttöön vaikuttaa myös äidin korkea koulutus ja sosioekonominen asema. Äidin joustavan hoitorahan käyttöön ei puolestaan vaikuta isän koulutus. Joustavan hoitorahan käyttö ei ole jakautunut tasa-arvoisesti vanhempien välillä.

Avainsanat: sukupuoli, vanhempainvapaat, perhepolitiikka, perheen ja työn yhteensovittaminen, tasa-arvo, joustava hoitoraha

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. HYVINVOINTIVALTIO JA TASA-ARVO	3
2.1 Pohjoismainen hyvinvointivaltio	3
2.2 Äitiyden ja palkkatyön yhteensovittaminen – yhteiskunnallisesta äitiydestä palkkatyöäitiyteen ja familismiin	5
2.3 Sukupuolten välinen työnjako ja tasa-arvo	7
3. PERHEPOLITIikka	10
3.1 Perheen ja työn yhteensovittaminen	10
3.2 Perhevapaajärjestelmä	13
3.3 Lastenhoidon tuet ja joustava hoitoraha	15
3.4 Perhevapaiden jakaminen	18
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ	23
4.1 Tutkimuskysymykset	23
4.2 Tutkimusaineisto ja keskeiset muuttujat	24
4.3 Menetelmä ja analyysi	26
4.4 Tutkimusetiikka	28
5 JOUSTAVAN HOITORAHAN KÄYTTÖ	30
5.1 Joustavaa hoitorahaa käyttävät vain harvat vanhemmat	30
5.2 Joustavaa hoitorahaa käyttävät korkeasti koulutetut vanhemmat	37
5.3 Äidin joustavan hoitorahan käyttö	42
5.4 Isän joustavan hoitorahan käyttö	45
5.4 Isän joustavan hoitorahan käyttöön vaikuttaa äidin koulutus	47
5.5 Joustava hoitoraha ja tasa-arvo	52
6 YHTEENVETO JA KESKUSTELU	55
LÄHTEET	60
LIITTEET	66

TAULUKOT

Taulukko 1. Vuosina 2014–2018 syntyneiden lasten lukumäärä aineistossa	32
Taulukko 2. Joustavan hoitorahan saajien osuus (%) kunkin syntymävuoden (2014–2018) lasten äideistä.....	33
Taulukko 3. Joustavan hoitorahan saajien osuus (%) kunkin syntymävuoden (2014–2018) lasten isistä.....	34
Taulukko 4. Äitien joustavan hoitorahan käyttämisen kesto vuosina 2014–2018	35
Taulukko 5. Äitien joustavan hoitorahan käyttämisen kuukausimääräinen kesto vuosina 2014–2018.....	36
Taulukko 6. Isien joustavan hoitorahan käyttämisen kesto vuosina 2014–2018.....	36
Taulukko 7. Isien joustavan hoitorahan käyttämisen kuukausimääräinen kesto vuosina 2014–2018.....	37
Taulukko 8. Joustavan hoitorahan käyttö lapsen syntymävuoden 2014–2018 mukaan.....	38
Taulukko 9. Logistinen regressioanalyysi isän ja äidin iän yhteydestä joustavaan hoitorahan käyttöön	39
Taulukko 10. Logistinen regressioanalyysi isän ja äidin äidinkielen yhteydestä joustavan hoitorahan käyttöön	39
Taulukko 11. Logistinen regressioanalyysi lapsen järjestysnumeron yhteydestä isän ja äidin joustavan hoitorahan käyttöön	40
Taulukko 12. Logistinen regressioanalyysi isän ja äidin koulutuksen yhteydestä joustavan hoitorahan käyttöön	41
Taulukko 13. Logistinen regressioanalyysi isän ja äidin sosioekonomisen aseman yhteydestä joustavan hoitorahan käyttöön	42
Taulukko 14. Logistinen regressioanalyysi isän ja äidin vuositulojen yhteydestä joustavan hoitorahan käyttöön	43
Taulukko 15. Äidin joustavan hoitorahan käyttö, kun kaikki muuttajat ovat vakioitu	44
Taulukko 16. Isän joustavan hoitorahan käyttö, kun kaikki muuttajat ovat vakioitu	46
Taulukko 17. Malli 2. Äidin joustavan hoitorahan käyttö, kun isän koulutusmuuttuja on vakioitu	49
Taulukko 18. Malli 2. Isän joustavan hoitorahan käyttö, kun äidin koulutusmuuttuja on vakioitu	50

KUVIOT

Kuvio 1. Työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamisen kentät	12
Kuvio 2. Perhevapaat tällä hetkellä	14
Kuvio 3. Lastenhoidon tuet	15

1. JOHDANTO

Suomea voidaan muiden Pohjoismaiden ohella pitää hyvinvointivaltion mallimaana, jossa tulojen jakautuminen tasaisesti ja sukupuolten välinen tasa-arvo ovat yhteiskunnan keskeisiä tavoitteita. Myös perhevapaajärjestelmää on pyritty kehittämään tasa-arvoisemmaksi naisten ja miesten välillä. Erityisesti siihen on kaivattu uudistuksia ja joustoja työn ja perheen yhteensovittamisen näkökulmasta.

Joustava hoitoraha on tukimuoto, jonka tavoitteena on helpottaa perhe- ja työelämän yhdistämistä. Joustavaan hoitorahaan on oikeutettu vanhempi, joka hoitaa alle 3-vuotiasta lasta kotona ja käy osa aikaisesti töissä enintään 80 prosentin työajalla. Joustava hoitoraha on otettu käyttöön vasta vuonna 2014 ja sen käyttöä on tutkittu melko vähän. Tässä tutkielmassa tuon esille tämän melko uuden tukimuodon, jonka käyttöönotto oli merkittävä lastenhoidon tukia koskeva uudistus. (Pekkarinen & Tuomala 2019.) Joustavan hoitorahan tavoitteena on lisätä etenkin kotihoidon tuella pieniä lapsia hoitaneiden äitien asteittaista siirtymistä työelämään osa-aikatyön kautta. Joustava hoitoraha pitää sisällään työnteon kannattavuuden ja työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen lisäksi myös tasa-arvopoliittisia tavoitteita. Tavoitteena on, että joustavampi ja taloudellisesti aiempaa kannattavampi etuus voisi edistää sen käytön tasaisempaa jakautumista äitien ja isien kesken (HE 129/2013).

Tämä tutkielma tarkastelee joustavan hoitorahan käytön jakautumista äitien ja isien välillä. Haen tutkimuksessa vastauksia seuraaviin kysymyksiin: miten rekisteriaineistossa ilmenevät tekijät vanhemmista ovat yhteydessä joustavan hoitorahan käyttöön sekä onko isien ja äitien välillä eroa joustavan hoitorahan käytössä demografisten tekijöiden suhteen. Tämän tutkimuksen pääpaino on joustavan hoitorahan käytön jakautumisessa vanhempien välillä tasa-arvopoliittikan näkökulmasta – miten esimerkiksi erilaiset sosioekonomiset taustat vaikuttavat sen käyttöön? Vaikuttaako toisen vanhemman koulutus joustavan hoitorahan käyttöön? Muun muassa näitä kysymyksiä pohditaan tässä tutkimuksessa.

Tämän tutkielman tavoitteena on tuoda esiin, kuinka jo olemassa olevaa perhevapaata eli joustavaa hoitorahaa käytetään vanhempien välillä. Miten perhepolitiikan tavoite tasapuolisemmasta perhevapaiden käytöstä joustavan hoitorahan kohdalla toteutuu?

Tutkimuksen ennakoiva oletus on, että joustavaa hoitorahan käyttö jakautuu epätasa-arvoisesti ja sitä käyttävät korkeasti koulutetut vanhemmat.

Tasa-arvopolitiikan yksi keskeisimpiä tavoitteita on pyrkiä lastenhoidon ja perhevapaiden tasaisempaan jakautumiseen vanhempien välillä. Tasa-arvon toteutumiseksi sekä naisilla että miehillä tulee olla mahdollisuus yhdistää perhe- ja ansiotyö. Työn ja perheen yhteensovittaminen on tasa-arvopolitiikassa tarkoittanut perhevapaiden tasaisempaa jakamista. Perhevapaiden tasaisempi jako parantaisi äitien työmarkkina-asemaa ja puolestaan lisäisi isien perhevastuuta (STM 2022). Suomessa on melko kattava perhevapaajärjestelmä verrattuna moniin maailman maihin. Muihin Pohjoismaihin verrattuna Suomessa isät pitävät yleisimmin isyyysvapaansa, mutta jakavat harvemmin vanhempainvapaita, jotka ovat jaettavissa vanhempien välillä. (Haataja 2009.) Pohjoismaista Islannissa taas vanhempainvapaiden jakaminen on suosituinta, siellä isät saivat 2000-luvun alussa kolmen kuukauden korvamerkityn vapaan (Miettinen 2017). Sosioekonominen asema näyttää myös jakavan lapsiperheiden käytöstä. Mitä korkeammin koulutettuja isät ovat, sitä todennäköisemmin he käyttävät esimerkiksi perhevapaita. (Lammi-Taskula 2007, 5.)

Tämä tutkimus on toteutettu kvantitatiivisesti. Käytössäni on ollut Kelan rekisteriaineisto, jossa on tiedot vanhemmista, jotka ovat käyttäneet joustavaa hoitorahaa vuosina 2014–2018 syntyneistä lapsista. Huomio tässä tutkimuksessa keskittyy siihen, mitkä ovat ne demografiset taustatekijät, jotka ennustavat joustavan hoitorahan käyttöä isillä ja äideillä.

Tutkielma on jaoteltu seuraavasti. Toisessa luvussa taustoitan hyvinvointivaltion syntyä naisnäkökulmasta ja sukupuolten välistä työnjakoa ja tasa-arvoa tänä päivänä. Tämän jälkeen kolmannessa luvussa esittelen perhepolitiikan tavoitteita. Avaan myös perhevapaajärjestelmää tarkemmin perheen ja työn yhdistämisen tavoitteiden näkökulmasta. Luvussa neljä esittelen aineiston sekä menetelmät. Tämän jälkeen siirryn tutkimustehtävään eli joustavan hoitorahan käytön jakautumiseen vanhempien välillä. Lopuksi esittelen tutkimustulokset ja johtopäätökset.

2. HYVINVOINTIVALTIO JA TASA-ARVO

Tässä luvussa esittelen tämän tutkimuksen taustoja ja lähtökohtia. Ensin avaan pohjoismaista hyvinvointivaltiota erityisesti naisnäkökulmasta. Seuraavassa luvussa kerron, kuinka suomalaisen hyvinvointivaltion sukupuolijärjestelmä on rakentunut. Tämän luvun lopuksi avaan myös sukupuolten välistä työnjakoa ja tasa-arvoa.

2.1 Pohjoismainen hyvinvointivaltio

Sosiaalipolitiikan keinoin on pyritty sukupuolten välisten ongelmien ratkaisuun. Sosiaalipolitiikka on ollut tärkeä – ellei jopa tärkein – väline muuttamaan sukupuolen välisiä jakoja niin työelämässä kuin kotonakin. Sosiaalipolitiikan keinoilla on tuotu näkyväksi naisten työtä ja vaadittu valtion vahvempaa roolia siinä, että naisille saadaan etuuksia aiteinä. (Anttonen 1994, 204–205.) Myös Esping-Andersenin (1990, 27–28) mukaan sosiaalipolitiikalla on ollut tärkeä asema sosiaalisissa uudistuksissa erityisesti sosiaalidemokraattisen hyvinvointimallin maissa. Pohjoismaat edustavat yleensä tällaista sosiaalidemokraattista hyvinvointimallia (Esping-Andersen 1990, 26–27).

Pohjoismaat muodostavat harvinaisen hyvinvointivaltiomallin, jossa sosiaalietuudet ovat universaaleja eivätkä pelkästään ansiotyössä olevien kansalaisten etuoikeuksia. Naisystävällinen hyvinvointivaltiomalli on globaalista ja jopa eurooppalaisestakin näkökulmasta verrattuna erittäin harvinainen. Pohjoismaista hyvinvointivaltiota on pidetty ideaalimallina. Pohjoismainen hyvinvointivaltio on ulottanut palkkatyökansalaisuuden koskemaan myös naisia ja murtanut mieselättäjämallin asemaa. (Esping-Andersen 1990, 27–28; Kiander & Lönnqvist 2002, 24; Anttonen 1997, 201, 224.)

Anneli Anttosen (1994, 206) mukaan hyvinvointivaltiolla on sekä maskuliiniset että feminiiniset kasvot ja hyvinvointivaltiota voidaan määrittää sekä sosiaalivakuutusvaltiona että sosiaalipalveluvaltiona. Sosiaalivakuutusvaltio kuvastaa maskuliinisia kasvoja, kun taas sosiaalipalveluvaltio feminiinisiä. Suomessakaan mieselättäjämallin merkitystä ei voida kokonaan ohittaa, sillä myös Suomessa varhaisen sosiaalipolitiikan keinoin korostettiin

nimenomaan naisten asemaa äiteinä ja miesten asemaa perheen elättäjinä. Vaikkakin Pohjoismaita yhdistää tasa-arvoisena pidetty sukupuolimalli (Julkunen 1994, 179).

Pohjoismaista hyvinvointimallia on pidetty erityisen naisystävällisenä. Sitä ei yhdistetä patriarkaaliseksi mieselättäjyyden malliksi. Naisystävällisestä valtiosta on puhunut norjalainen Helga Maria Hernes. Hernesin (1987) mukaan naisilla pitää olla oikeus sekä äitiyteen että ansiotyöhön. Mitkä piirteet tekevät pohjoismaisesta mallista naisystävällisen? Ensinnäkin Pohjoismaat edustavat universaalien sosiaalipolitiikan linjaa. Tämä tarkoittaa sitä, että ansiotyö ei ole ainoa kriteeri, sille että on oikeutettu sosiaaliturvaetuksiin. Toisekseen pohjoismaissa sosiaaliturvaetudet ovat lähestulkoon kaikki yksilöllisiä, eikä ne ole sidottu perheeseen tai avioliittoon, kuten monissa Etelä-Euroopan maissa. Yksilöllisyys edistää naisystävällisyyttä, sillä se vähentää naisten taloudellista riippuvuutta mieselättäjiin. Naisystävällisen sosiaalipolitiikan tärkein ominaisuus on universalismi sekä sosiaalivakuutuksessa että sosiaalipalveluissa. (Anttonen 1994, 203–216, 222; Anttonen 1997, 196–201.)

Kansalaisuuden kaksijakoisuutta ei ole pohjoismainen hyvinvointivaltiomallikaan pystynyt täysin poistamaan. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki eivät hyödy sosiaaliturvasta yhtä paljon, vaikkakin kaikki osallistuvat sen kustannuksiin. Pohjoismainen sosiaaliturva tunnistaa kyllä kotiäitiyden, mutta koko ikänsä kotiäitinä olleen naisen kansaneläke on minimieläke – siinä ei huomioida lasten lukumäärää tai hoitovuosia. Helga Maria Hernesin (1987) mukaan myös sosiaalidemokraattinen pohjoismainen hyvinvointivaltion mallikansalainen on palkkatyössä oleva. (Anttonen 1994, 214–215.) Erityisesti 1970-luvulla alkanut sosiaalipalveluvaltion kehitys on luonut edellytykset naisten ansiotyölle (Anttonen 1994, 223).

Suomalainen hyvinvointivaltio on kehittynyt pohjoismaisesta mallista, jonka esimerkkinä ja mallimaana on pidetty Ruotsia. Suomalaisen hyvinvointivaltion kehitys on kuitenkin poikennut Ruotsin mallista sekä politiikan että talouden osalta, vaikka maiden hyvinvointivaltiojärjestelmät ovatkin melko samassa linjassa. (Rantalaiho 1994, 9.) Suomalainen hyvinvointivaltio alkoi laajentua 1960-luvulla kohti skandinavisoitumista, mutta vasta 1980-luvulle päästyä myös Suomi alkoi täyttää pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin kriteerit (Anttonen 1994, 223; Julkunen 1994, 181). Seuraavassa luvussa kerron, kuinka suomalaisen hyvinvointivaltion sukupuolijärjestelmä on rakentunut.

2.2 Äitiyden ja palkkatyön yhteensovittaminen – yhteiskunnallisesta äitiydestä palkkatyöäitiyteen ja familismiin

Suomalaista äitikuva ei voi suoraan verrata angloamerikkalaiseen tai mannereurooppalaiseen äitikuvaan, koska Suomessa ei ollut syntynyt vielä vastaavaa kaupunkikulttuuria tai teollisuutta. Suomalaiseen äitiyteen on liitetty työnteko ja yhteiskunnallinen vaikutusvalta jopa enemmän kuin muissa Euroopan tai Amerikan maissa. (Nätkin 1997, 23.) Suomalaista naispolitiikan varhaisia aikoja ovat olleet luomassa erityisesti naisasialiikkeet, järjestöt ja erilaiset ammattikunnat, kuten lääkärit (Nätkin 1997, 34).

Rantalaion (1994, 22) mukaan ensimmäinen murroskohta, jolloin sukupuolisopimus määriteltiin, tapahtui Pohjoismaissa vuosisadan vaihteessa. Esimerkiksi Anttonen (1997), Rantalaio (1994) ja Julkunen (1994) ovat omissa teksteissään käyttäneet sukupuolisopimuksen käsitettä. Sukupuolisopimus on historiallisesti muuttuva ja se saa erilaisissa ajoissa ja paikoissa erilaisen sisällön. Sukupuolisopimuksella ilmaistaan tietyn ajan vallalla olleet käsitykset naisen ja miehen paikasta yhteiskunnassa. Tänä aikana naiset lähtivät tavoittelemaan poliittista kansalaisuutta eli äänioikeutta. Tämän ajan sukupuolisopimusta kutsuttiin *naisten yhteiskunnalliseksi äitiydeksi*. Se oli Rantalaion (1994, 24) mukaan ensimmäinen askel kohti yksilöllistymistä, koska se antoi äideillä mahdollisuuden osallistua yhteisten asioiden hoitoon. Yhteiskunnallinen äiti piti huolta köyhistä ja vähempiosaisista samalla tavoin kuin omista lapsista (Nätkin 1997, 36). Suomessa esimerkiksi Martta-järjestöt olivat hyvin aktiivisia tuohon aikaan. Suomessa puhuttiin yhteiskuntaäitiyssopimuksesta ja Ruotsissa vastaava oli nimeltään kotiäitisopimus. Yhteiskuntaäitiyssopimus eli maternalismi alkoi kuitenkin 1960-luvulla horjua ja äitiyttä korostavaa ajattelua alettiinkin pitää naisten todellisen tasa-arvon esteenä. (Anttonen 1997.)

1960-lukua voidaan pitää sukupuoliroolien toisena murroskautena, jolloin kysymys naisen paikasta nousi jälleen esiin. 1950-luvulla ei ollut vielä kovin yleistä, että äiti pystyi yhdistämään lastenhoidon ja ansiotyön, mutta 1960-luvulle tultaessa aihe nousi kuitenkin vahvasti Pohjoismaissa julkiseen keskusteluun ja siihen etsittiin ratkaisuja sosiaalipoliittisin keinoin. (Anttonen 1997, 189.) Tämä merkitsi taas sukupuolisopimuksen uudelleen määrittämistä.

Sukupuolisopimus määriteltiin uudelleen 1960-luvun vaihteessa *tasa-arvosopimukseen*. Naisten ansiotyörooli oli aikansa avain naisten ja miesten väliseen tasa-arvoon. Aiheen tiimoilta virittyi

myös uusi naisyhdistys *Yhdistys 9*. Tavoitteena yhdistys 9:llä oli uudistaa naiskäsitystä – he halusivat poistaa naisilta pakkotilanteen, jossa he joutuvat valitsemaan joko perheen tai ansiotyön. Yhdistys vaati muutosta myös sukupuolten väliseen työnjakoon kodin- ja lastenhoidossa. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun suomalainen naisasialiike vaati muutosta myös miehen rooliin muuttamiseen. (Anttonen 1997; Jallinoja 1983, 124.)

1960-luku oli käännekohta kohti tasa-arvoisempaa naisten ja miesten roolia. Aikaisemmin vallalla ollut maternalismi joutui väistymään sukupuolten välistä tasa-arvoa korostaneen individualistisen ajattelun tieltä (Jallinoja 1983; Anttonen 1997; Nätkin 1997, 18). Anttonen (1997, 189) on kuitenkin kirjoittanut, ettei sukupuolten välisessä työ- ja vastuunjaossa tapahtunut mitään suurta mullistusta, vaikkakin miesten käyttämä aika kotitöihin hieman lisääntyi.

Päivähoitolaki tuli Suomessa voimaan vuonna 1973 ja tämä merkitsi myös julkista tunnusta äideille ansiotyöhön. Sukupuolierot olivat kuitenkin yhä olemassa. Naiset olivat esimerkiksi töissä miehiä huonommin palkatuissa naisvaltaisissa töissä. Laki ei myöskään vielä mahdollistanut kotihoidolle annettavaa taloudellista tukea. (Anttonen 2003, 172.)

1980-luvun lopussa ideaali kuva työssäkäyvistä pienten lasten äidistä alkoi kuitenkin taas horjua. Keskustelu äidin paikasta sekä kotihoidon tukemisen ja päivähoidon välisestä suhteesta jatkuivat edelleen 1980-luvulla. Tuloksena oli, että vuonna 1985 voimaan tuli laki, joka vahvisti kotihoidon tuen tai päivähoitopaikan alle kolmevuotiaalle lapsille. Uudistus ei kuitenkaan poistanut lasten kotihoidon ja päivähoidon välillä ollutta ristiriitaista ja poliittista keskustelua. Kotihoidon tuesta tuli pian hyvin suosittu etuus. Äideistä, joiden nuorin lapsi oli 1–2-vuotias, oli 1980-luvun alussa ansiotyössä noin 80 prosenttia. (Anttonen 2003, 159, 174–175.) Suomeen oli syntynyt valtiollisesti tuettu kotiäitiyhteiskunta (Anttonen 1997, 203). Jallinoja (2006, 24) kutsuu tätä aikaa perhemyönteisyyden nousuksi eli familismiksi. Familismi syntyi ikään kuin individuaalista näkökulmaa korostavan naisten ansiotyön vastapainoksi. Moderniin familismiin Jallinojan (2006, 131, 143) mukaan kuului sekä perhemyönteisyys että työssä käynti. Tämä viritti entisestään keskustelua työn ja perheen yhteensovittamisesta. Erityisesti 1990-luvulla siitä alkoi tulla ongelma, josta käytiin paljon keskustelua.

2.3 Sukupuolten välinen työnjako ja tasa-arvo

Miksi sukupuolen tasa-arvo on tärkeä ja miksi siitä puhutaan? Tasa-arvolaki säädettiin Suomessa vuonna 1989 ja se tuli voimaan 1987. Tasa-arvolakia on tämän jälkeen säädetty ja uusittu. Tasa-arvolain tarkoituksena on edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa ja estää sukupuoleen perustuva syrjintä sekä parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. (Tasa-arvo laki 1986/609 § 1.) Naisten ja miesten asema työmarkkinoilla jakautuu epätasaisesti. Epätasaisuutta naisten ja miesten välillä on myös hoivavastuussa erityisesti silloin, kun kyse on pienistä lapsista. (Julkunen 2010, 177.) Angelika Von Wahl (2005) on esimerkiksi kirjoittanut Euroopan unionin tasa-arvoisesta työllisyysmallista (”Equal Employment Regime”), jonka tavoitteena on tasa-arvoinen työssäkäynti ja työelämä sukupuolesta riippumatta.

Sukupuoli voi antaa meille joko mahdollisuuksia tai kaventaa niitä. Kahtiajakoa naisten ja miesten välillä on niin työelämässä kuin muuallakin elämänosa-alueilla. Judith Lorberin (2008) mukaan ”sukupuoli on sosiaalinen instituutio joka muovaa vuorovaikutusta jokapäiväisessä elämässä ja sosiaalisissa organisaatioissa”. (Salmi 2003, 407–408.) Tätä ajatusta täydentää se, että rakennamme sukupuolta arkielämämme käytännöissä ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Eli sitä millaista on olla ja miten voi olla miehenä ja naisena. Arkielämän käytännöissä muovaantuvat käsitykset siitä, mikä on miehelle luonnollista ja mikä puolestaan naiselle. Omalla toiminnallamme ja valinnoillamme, joita arkielämässä jatkuvasti teemme, voimme muokata käsityksiämme siitä, mikä on ”sallittua” kullekin sukupuolelle. (Närvi & Salmi 2017, 32; Salmi 2003, 407.)

Suomessa naisten oikeus ansiotyöhön on ollut tärkeä tasa-arvotavoite. Pienten lasten hoito on vuoden 1973 päivähoitolain säätämisen jälkeen muuttunut hyvin paljon. Valinnanvapaus ja moniarvoisuus ovat lisääntyneet. Pienten lasten äitien ansiotyöstä on tullut normaali asia, mutta se ei ole kuitenkaan poistanut keskustelua pienten lasten äitien ansiotyöstä. (Anttonen 2003.)

Suomessa kahden elättäjän malli on yhä vahvasti kulttuurissamme (Julkunen 2010; Lainiala 2010, 14; Anttonen 2003, 183). Tästä johtuu myös se, että EU:n määritelmän mukaan esimerkiksi Suomessa perheiden köyhyysriski (60 % mediaanituloista) on hyvin matala muihin Euroopan maihin verrattuna (Lainiala 2010, 14).

Peter McDonald (2000) havaitsi tutkimuksessaan, että monissa kehittyneissä maissa on erittäin alhainen hedelmällisyys, jonka syynä on nykypäivän sosiaalisten ja taloudellisten instituutioiden luontainen sukupuolten välisen tasa-arvon epäjohdonmukaisuus. McDonald tarkoittaa sillä, että matala syntyvyys yhdistyy erityisesti niihin teollisuusmaihin, missä sukupuolten tasa-arvo on toteutunut hyvin yksilöön liittyvissä instituutioissa kuten esimerkiksi työmarkkinoilla ja koulutuksessa, mutta huonosti taas niissä instituutioissa, joissa nainen nähdään perheen jäsenenä eli puolisona ja vanhempana. Mieselättäjämalli säilyy usein keskeisenä juurikin perheessä, veronsiirtojärjestelmissä ja työmarkkinasuhteissa. Tämä asettaa naiset helposti vaikeaan tilanteeseen, jossa he joutuvat valitsemaan lasten ja työn välillä. Tämä puolestaan johtaa siihen, että joillakin naisilla on vähemmän lapsia kuin he haluaisivat saada.

Suomessa osa-aikatyö ja lyhennetty työaika eivät olleet lastenhoitopolitiikkaan tavoitteita. Jo vuodesta 1985 alkaen se on ollut mahdollista, kun kotihoidon tukeen sisällytettiin osittainen hoitoraha. (Anttonen 2003, 183.) Anttonen (2003, 183) mukaan suomalaisen lastenhoitopolitiikan vakavin puute on työaikojen joustamattomuus ja työaikojen lyhentämisen vaikeus. Sosiaalipolitiikkamme ei ole kannustanut lyhentämään työpäivää ja toiseksi ongelmaksi Anttonen nimittää lastenhoidon naisisuuden. Nämä puutteet puhuttavat yhä tänäkin päivänä ja niihin on pyritty hakemaan ratkaisuja erilaisin sosiaalipoliittisin uudistuksin.

On kuitenkin hyvä muistaa, että työlainsäädännön puolella säädetään vapaa-oikeuksista esimerkiksi oikeus lyhentää työaika osittaisen hoitovapaan takia. Sosiaaliturvalainsäädännön puolella säädetään oikeus mahdollisista rahallisista kompensatioista vapaiden ajalta (osittainen hoitoraha). Nämä oikeudet voivat myös kehittyä eritahtisesti. Työajan lyhentämiseen liittyy usein ehtoja, eivätkä oikeudet välttämättä koske kaikkia työsuhteita, kuten osa-aikatyötä. Esimerkiksi osittaiseen hoitovapaaseen on oikeus työntekijällä, joka on ollut saman työnantajan työssä yhteensä vähintään kuusi kuukautta viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana, voi saada lapsensa tai muun hänen taloudessaan vakituisesti asuvan lapsen hoitamiseksi osittaista hoitovapaata siihen saakka, kun perusopetuksessa olevan lapsen toinen lukuvuosi päättyy (Työsopimuslaki 55/2001 § 4).

Euroopan tasolla sukupuolten välinen työnjako on yhä melko kahtiajakautunut. Tämä tarkoittaa sitä, että miehillä on yhä perheessä suurempi elatusvastuu ja naisilla puolestaan suurempi hoivavastuu. Pienten lasten perheissä naisten ratkaisut vaihtelevat kokopäivätyön, osa-aikatyön ja kokopäiväisen lastenhoidon välillä, kun taas miehet tekevät yleisemmin kokopäivätyötä. Euroopan sisällä on lukuisia eroja naisten työntekoa koskevien normien ja asenteiden välillä. Yhteistä kaikille Euroopan maille on kuitenkin se, että lastenhoito näyttää edelleen olevan pääosin naisten vastuulla. Euroopassa sekä kulttuuri, asenteet ja normit ohjaavat lapsiperheiden vanhempien työnjakoon liittyviä ratkaisuja. Naisten työssäkäynti on pääosin lisääntynyt, mutta eri maissa naisten työssäkäynnin kehittyminen ei ole ollut yhtä nopeaa. Eroja aiheuttavat monet erilaiset perinteet, jotka ovat sidoksissa työmarkkinoiden ja perhepolitiikan kanssa. (Wall 2007, 87–88.)

Suomalainen ja pohjoismainen tasa-arvopolitiikka on 1960-luvulta alkaen tavoitellut työelämäjakojen murtamista. Pohjoismaissa ammattien eriytymistä eli ammatillista segregatiota, on selitetty julkisen työn laajuudella sekä naisten työmarkkinoille tulon ja julkisen sektorin samanaikaisella kasvulla. Koulutusyhteiskunnassa sosioekonomiset hierarkiat syntyvät koulutuksen ohella. Koulutus on ollut naisille tie eteenpäin ja sukupuolten välinen koulutuskuilu on kääntynyt niin, että korkeasti koulutettuja naisia on enemmän kuin korkeasti koulutettu miehiä. Koulutusvalinnat selittävät osan ammatillisesta ja töiden eriytymisestä. Kiinnostavaa on kuitenkin valintojen vahva sukupuolittuneisuus. Euroopan unioni on esimerkiksi kehottanut Suomea pienentämään työelämämme segregatiota. (Julkunen 2010, 133–137.)

Naisten ja miesten hoivakäyttäytymistä ja työnjakoa on selitetty myös rationaalisen valinnan teoriolla. Tämä tarkoittaa sitä, että molemmat osapuolet äiti ja isä keskittyvät oman osaamispääomansa mukaiseen työnjakoon – nainen kodin ja lasten hoitoon ja mies palkkatyöhön. (Närvi 2014, 26.) Johanna Närvi (2014, 42) on puhunut myös naistapaisesta toiminnasta ja habituksen käsitteestä. Lasten hoivaaminen nähdään yleisesti naistapaisena toimintana ja tämä toiminta ylläpitää koko ajan sukupuolittunutta hoivan kenttää. Sukupuolittunut toiminta taas rakentaa odotuksia miesten ja naisten toiminnalle.

3. PERHEPOLITIikka

Tässä luvussa esittelen ensin perhepolitiikan tavoitteita. Miten perheen ja työn yhteensovittamiseen haetaan helpotusta suomalaisten arjessa? Pienten lasten vanhemmat tekevät ansiotyötä ja lastenhoitoa koskevat valintansa tietysti historiallisesti rakentuneessa sosiaalisessa kontekstissa. Osallistuva ja hoivaava isyys sekä jaettu vanhemmuus ovat nousseet tasa-arvo ja perhepolitiikan tavoitteeksi (Julkunen 2010, 175).

Tässä tutkielmassa tarkastelen perhe- ja työelämän yhteensovittamista erityisesti sukupuolen ja tasa-arvopolitiikan näkökulmasta. Tämän vuoksi kuvaan enemmän sukupuolten välistä työnjakoa ja tasa-arvoa. Esittelen myös tutkimuksen aiheeseen liittyviä aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia perhevapaiden jakautumisesta. Tutkimuksen kannalta on oleellista avata myös yleisesti lastenhoidon tukia, jonka jälkeen syvennyn vielä tarkemmin esittelemään joustavaa hoitorahaa. Olen valinnut myös yhdeksi teoreettiseksi lähtökohdaksi valinnan ja muutoksen selittämään vanhempainvapaiden monisäikeistä teemaa, joka ulottuu perheen arjesta yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Äidit käyttävät valtaosan perhevapaista, ja tähän liittyy useita ongelmakohtia sukupuolten tasa-arvon kannalta (Lammi-Taskula & Salmi 2013; Kela 2019).

3.1 Perheen ja työn yhteensovittaminen

Euroopan maissa perhepolitiikkaa toteutetaan ja organisoidaan eri lailla, mutta kaikilla jäsenmailla on kuitenkin yhteinen tavoite, joka on tukea perheitä. Perhepolitiikka ei kuulu Euroopan unionin toimivaltaan, mutta unioni voi kuitenkin antaa lainsäädäntöä aloilla, jotka liittyvät perhe- ja työelämän yhteensovittamiseen sekä miesten ja naisten ammatilliseen tasa-arvoon. Laajassa kuvassa perhepolitiikan katsotaan sisältävän esimerkiksi perheille kohdennettuja etuuksia ja verotoimenpiteitä: toimenpiteitä naisten ja miesten ammatillisen tasa-arvon tukemiseksi, mahdollisuuksia perhe- ja työelämän yhteensovittamiseen vanhempainvapaan ja omavalintaisen osa-aikatyön avulla. Edellä mainittuja toimenpiteitä on käytössä kaikkialla Euroopan unionissa, mutta eri maissa painotetaan hieman eri asioita. Toisissa maissa perhepolitiikka saattaa kuulua esimerkiksi sosiaalipolitiikan alle. Euroopan Unionissa on laaja kirjo erilaisia maita erilaisine arvoineen, tapoineen ja odotuksineen, joten ei ole varmasti yllätys, että perhepolitiikka ei ole samanlaista jokaisessa jäsenvaltiossa.

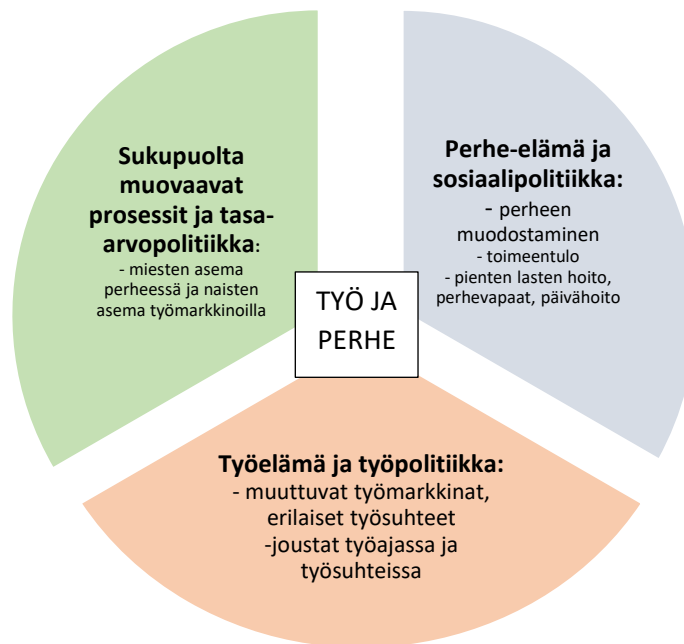
Pohjoismailla on kuitenkin paljon yhteisiä tavoitteita – esimerkiksi se, että huomiota kiinnitetään erityisesti isien ja äitien tasa-arvoiseen asemaan sekä työelämässä että kotona. (Nilsson 2011.)

Epätyypilliset työajat, kiire, määräaikaisten työsuhteiden ja työmatkat eivät ole niitä asioita, jotka helpottavat perheiden arkea. Perhepolitiikalla pyritään vastaamaan juuri näihin ongelmiin. Suomessa perhepolitiikan tavoitteena on perhe-elämän ja työelämän yhdistämisen helpottaminen sekä tukea näillä alueilla sukupuolten tasa-arvoa. Suomessa perhepoliittiset tukitoimet voidaan jakaa kolmeen lohkoon taloudelliseen tukeen, perheille tarjottaviin palveluihin ja perhevapaisiin. Suomessa perhepolitiikan linjauksista vastaa ensisijaisesti sosiaali- ja terveysministeriö yhdessä muiden ministeriöiden kanssa. (STM 2013b; Hiilamo 2018.)

Perhepoliittiset sosiaalietuudet herättävät usein keskustelua, sillä perhevapaisiin tarkoitetut etuudet eivät ole tarkoitettu turvaamaan perusturvaa, kuten vaikkapa toimeentulotuki tai työmarkkinatuki. Perhevapaa-etuuksia pidetään enemmänkin mahdollisuuksina ja etuoikeutena. Monissa Pohjoismaissa perhepoliittisten sosiaalietuuksien ylläpidosta ja kehittämisestä on tullut kuitenkin melkein välttämättömyyksiä politiikan kentällä, sillä vanhemmat eivät halua palata töihin heti ensimmäisen vuoden jälkeen lapsen syntymästä. (Sipilä 2012, 28–29, 45.)

Perheen ja työn yhteensovittaminen on yksi sosiaalipolitiikan vaikeimpia kysymyksiä ratkaista. Aihe ei ole uusi, mutta sen on ajankohtaisuus ei ole häviämässä mihinkään – päinvastoin. Perheen ja työn yhteensovittamista on pidetty nyky-yhteiskunnan kehityksen kulmakivenä. Pohjoismaita on kuitenkin pitkään pidetty perheen ja työn yhdistämisen edelläkävijöinä (Anttonen, Forssén & Törrönen, 2007). Perheen ja työn yhteensovittaminen kuuluu myös Euroopan unionissa tasa-arvopolitiikan esityslistoille (Knijn & Smit 2009). Perheen ja työn yhteensovittaminen liittyy moniin yhteiskunnan osa-alueisiin. Siinä yhdistyvät työpolitiikka, talouselämä, perhe-elämä, perhepoliittiset kysymykset, sukupuolikysymykset sekä tasa-arvopolitiikka. Perheen ja työn yhteensovittamisessa on tavoitteena helpottaa vanhempien työssäkäyntiä ja rohkaista isiä käyttämään perhevapaita nykyistä useammin ja enemmän sekä parantaa vanhempien edellytyksiä viettää aikaa lastensa kanssa. (Julkunen 2010, 177; Lammi-Taskula, Salmi & Parrukoski 2009; STM 2013 b.)

Esimerkiksi Alankomaissa on haluttu kehittää osa-aikatyötä perheen ja työn yhteensovittamisen näkökulmasta. Äideistä vanhemmille kuuluvaa osa-aikatyömahdollisuutta käyttää 41 prosenttia ja isistä 19 prosenttia, mikä on paljon enemmän kuin muualla Euroopassa. Vapaa myönnetään tuntimääräkiintiönä, joka on 26 kertaa viikkotyötuntimäärä lasta kohden. Kiintiöitä voi olla useampi kuin yksi, joten lastenhoitopalveluja voidaan käyttää osa-aikaisesti. Järjestely on mahdollinen siihen asti, kunnes lapsi täyttää kahdeksan vuotta. Vanhemmat saavat siitä 704 euron verovähennys kuukaudessa. (Nilsson 2011.)

KUVIO 1. Työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamisen kentät (mukaiillen Salmi 2009).

Minna Salmi ja Johanna Lammi-Taskula (2004) havaitsivat tutkimuksessaan, että työn ja perheen yhteensovittaminen läpi leikkaa monta eri osa-aluetta (ks. kuvio 1). Kaikki kolme kenttää ovat vuorovaikutuksessa keskenään politiikan ja arkielämän tasolla. Työelämäpolitiikan muutoksen ulottuvat siten myös perhe-elämään ja tasa-arvopoliittikkaan. (Lammi-Taskula, Salmi, Parrukoski 2009.) Ratkaisuja perhe- ja työelämän kehittämiseen on haettu myös työelämän organisaatiokulttuurista. Perhemyönteinen organisaatiokulttuuri on ollut tutkimuskohteena etenkin 2000-luvulla. Tutkimukset osoittavat, että suomalaisilla työntekijöillä on vaikeuksia yhdistää perhe- ja työelämä, erityisesti työn koetaan häiritsevän perhe-elämää. Syitä perhevapaiden pitämättömyyteen onkin lähdetty etsimään organisaatiokulttuurista, joka voi vaikuttaa joko myönteisesti tai kielteisesti perhevapaiden

pitämiseen. Tutkijoita on erityisesti kiinnostanut miesten vähäinen työaikajoustojen ja vapaiden pitäminen. Tutkimuksen mukaan yhtenä syynä siihen on ollut organisaatiokulttuuri, joka ei ole kannustanut vapaiden pitämiseen. (Mauno & Kinnunen 2005, 265–266.)

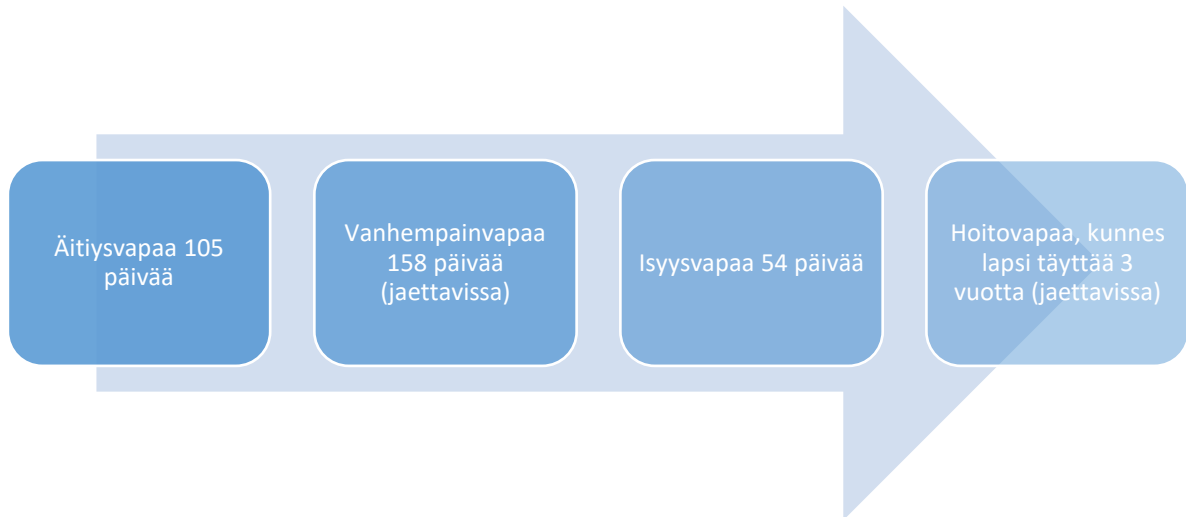
Eräranta ja Käsälä (2007) ovat esittäneet, että Suomessa perheen ja työn yhteensovittaminen jakautuu kahteen eri diskurssiin ja politiikkaan. Ensimmäinen on feministinen perhe- ja sosiaalipolitiikka ja toinen suuntaus on liiketaloustieteellinen johtamis- ja organisaatiotutkimus. Perheen ja työn yhteensovittaminen on yhteiskunnallisesti merkittävä aihe, sillä siihen nivoutuu laajasti eri asioita talouspolitiikasta ruohonjuuritasolle lapsiperheiden arkeen. Perhevapaajärjestelmää käsitellään eurooppalaisesta näkökulmasta juuri perheen ja työn yhteensovittamisen näkökulmasta. (Julkunen 2010, 177; Lammi-Taskula ym. 2009.)

3.2 Perhevapaajärjestelmä

Euroopan unionin jäsenmaissa vanhemmilla on oikeus pienten lasten hoitoon ja äitiys- sekä vanhempainvapaaseen. Äitiysvapaata koskeva direktiivi annettiin 1992 ja tämän jälkeen myös vanhempainvapaata koskeva direktiivi 1996. Perhevapaat kuuluvat Euroopan unionin yhteiseen työ- ja sosiaalipolitiikkaan. EU:n lainsäädännössä on kirjattu, että äitiysvapaalta kuuluu maksaa ansionmenetyksen korvausta, mutta vanhempainvapaaseen EU:lla ei ole yhteistä linjaa vaan sen rahallisesta korvauksesta jokainen jäsenmaa päättää itse. (Anttonen 2009, 91–92.) Euroopan parlamentti hyväksyi huhtikuussa 2019 EU:n työ- ja perhe-elämän tasapainodirektiivin, joka tuli voimaan 1. elokuuta 2019. Direktiivin tavoitteena on tukea paremmin vanhempien ja huoltajien työn ja yksityiselämän tasapainoa, kannustaa jakamaan vanhempainvapaat tasa-arvoisemmin miesten ja naisten kesken sekä parantaa naisten asemaa työmarkkinoilla. Jäsenvaltioilla on nyt kolme vuotta aikaa antaa direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset. (European Commission 2019.)

Eurooppalaisessa vertailussa Suomi sijoittuu lähtökohtaisesti melko korkealle joustavien työaikojen soveltamisessa, mutta äitiys- ja isyysvapaiden joustomahdollisuudet ovat meillä rajallisemmat kuin muissa Pohjoismaissa (Kontula 2018).

Suomalainen perhevapaajärjestelmä on melko monimutkainen ja moniosainen. Ylimpänä käsitteenä voitaisiin puhua perhevapaista, joka kattaa äitiys-, isyys-, vanhempain- sekä hoitovapaat (ks. kuvio 2).

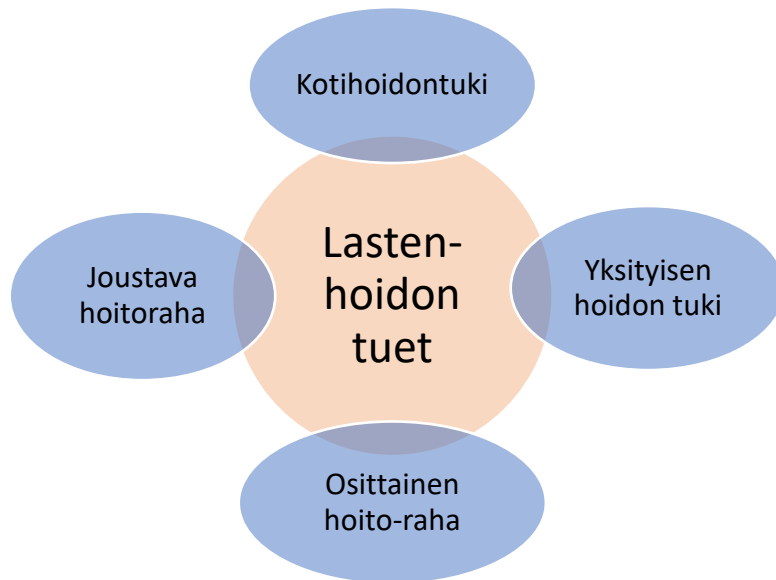
KUVIO 2. Perhevapaat tällä hetkellä (Kela 2020).

Äitiysvapaa alkaa ennen lapsen laskettu syntymäaika. Vuonna 2021 äitiysvapaalle voi jäädä jo noin 5–8 viikkoa ennen laskettua aikaa. Äitiysvapaa kestää 105 arkipäivää eli noin neljä kuukautta. Tämän jälkeen voi jäädä vanhempainvapaalle. Vanhempainvapaalle voi jäädä kumpi vain vanhemmista ja sen kesto on yhteensä 158 arkipäivää eli noin puoli vuotta, jolloin lapsi on noin 9 kuukauden ikäinen. Isyysvapaa on enintään 54 arkipäivää eli noin 9 viikkoa. Isä voi olla kotona yhtä aikaa äidin kanssa valintansa mukaan 1-18 arkipäivää sinä aikana, jolloin äiti saa äitiys- tai vanhempainrahaa. Isyysvapaata voi pitää esimerkiksi vasta vanhempainvapaan jälkeen, mutta isyysvapaat on pidettävä viimeistään siihen mennessä, kun lapsi on 2 vuotta. Isyysvapaan lisäksi isä voi siis pitää myös vanhempainvapaata, hoitovapaata tai osittaista hoitovapaata. (Kela 2020b; Kela 2020a; Kela 2015.)

Perhevapaauudistusta on pyritty viemään läpi jo monet hallituskaudet. Nyt sen on tarkoitus astua voimaan elokuussa 2022. Uudistuksen tavoitteena on kasvattaa perhevapaiden kokonaismäärää, lisätä joustavuutta, valinnanmahdollisuuksia ja huomioida paremmin monimuotoiset perheet. Keskeisinä tavoitteina uudistuksessa on myös parantaa tasa-arvoa perheissä ja työelämässä sekä jakaa hoitovastuuta vanhempien kesken. (STM 2021.)

3.3 Lastenhoidon tuet ja joustava hoitoraha

Hoitovapaat muodostavat oman kokonaisuuden, jotka ovat lasten hoidon tuet (ks. kuvio 3). Järjestelmä tarjoaa mahdollisuuden vanhemmille vanhempainrahakauden päätyttyä valita lapsensa hoidon järjestämisestä. Aloittaako lapsi kunnallisen varhaiskasvatuksen, yksityisen päivähoiton vai jääkö vanhempi hoitamaan lasta kotiin kotihoidon tuella. Valittavana on siis kunnallinen varhaiskasvatus tai erilaiset lastenhoidon tuen muodot, joita myös Kela tukee (ks. kuvio 3).

KUVIO 3. Lastenhoidon tuet (Kela 2020a).

Vapaus valita lapsen kotihoidon ja varhaiskasvatukseen osallistumisen välillä on ollut suomalaisessa yhteiskunnassa arvo, jota on haluttu vaalia. Tutkimustulokset siitä, mikä on paras paikka alle 3-vuotiaan hoitoon eivät ole myöskään vanhempia kovinkaan paljon auttaneet tässä valinnassa, sillä tulokset eivät ole ollenkaan yksiviivaisia parhaasta hoitomuodosta – päinvastoin niiden tulokset ovat hyvinkin ristiriitaisia. On luotettu siihen, että perhe osaa itse päättää, mikä on paras ja sopivin tapa juuri heidän lapselleen ja perheelleen. (ks. esimerkiksi Anttonen 2003.)

Suomalaisella kotihoidon tuella on jo pitkät juuret historiassa. Alueellisten ja valtakunnallisten kokeiluiden jälkeen ensimmäinen laki lasten kotihoidon tuesta säädettiin vuonna 1985. (Anttonen 1999.) Lastenhoidon tukien tavoitteena on tukea vanhempia ja muita huoltajia lapsen hoidon järjestämisessä sekä perhe- ja työelämän yhdistämisessä (Laki 1/2016). Lastenhoidon tukia on yhteensä neljä, jotka ovat kotihoidon tuki, yksityisen hoidon tuki, osittainen hoitoraha ja joustava hoitoraha (ks. kuvio 3).

Tästä tutkimuksesta olen rajannut pois myös osittaisen hoitorahan, joten on tärkeää avata mitä eroa osittaisella ja joustavalla hoitorahalla on. Osittainen hoitoraha on ollut käytössä vuodesta 1989 alkaen (L 4/1988) ja se on tarkoitettu isompien lasten hoidon tukemiseen. Vuodesta 2014 osittaista hoitorahaa maksetaan ainoastaan 1. ja 2. luokkalaisten lasten vanhemmille, jotka tekevät enintään 80 prosenttia työajastaan lasten hoidon vuoksi. Oikeus osittaiseen hoitorahaan perustuu työsopimuslakiin ja hoitovapaan myöntää työnantaja. Työsopimuslain (55/2001) 4 luvun 4 §:n mukaan työntekijä, joka on ollut saman työnantajan työssä yhteensä vähintään kuusi kuukautta viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana, voi saada osittaista hoitovapaata siihen saakka, kun perusopetuksessa olevan lapsen toinen lukuvuosi päättyy. Vuoden 2014 jälkeen alle 3-vuotiaasta lapsesta on voinut saada vain joustavaa hoitorahaa. (Kela 2015.)

Yksityistä kotihoidon tukea on ollut mahdollista saada 1990-luvun lopulla alle kouluikäisestä lapsesta, joka ei osallistu kunnalliseen varhaiskasvatukseen. Yksityistä kotihoidon tukea maksetaan perheen ulkopuolisille palkatulle hoitajalle tai yksityisen päivähoiton tuottajalle. (Kela.) Kotihoidon tukeen on oikeus, jos alle 3-vuotiasta lasta hoidetaan kotona. Kotihoidon tukea voidaan maksaa lapsen vanhemmalle tai myös esimerkiksi isovanhemmalle tai muulle hoitajalle. Vuonna 2021 kotihoidon tuen hoitorahan määrä on 342,95 e/kk yhdestä lapsesta. Hoitoraha ei ole sidottu ansiotuloihin vaan se kuuluu jokaiselle kotihoidon tuen saajalle. Hoitorahan lisäksi on mahdollista saada hoitolisää, johon vaikuttavat koko perheen bruttotulot. Hoitolisää voi saada vuonna 2021 enintään 183,53 e/kk ja sitä maksetaan vain yhdestä lapsesta. (Kela 2015.)

Joustava hoitoraha

Tässä tutkimuksessa perehdytään joustavaan hoitorahan käyttöön. Joustava hoitoraha on otettu käyttöön vuonna 2014. Syy siihen miksi vuonna 2014 otettiin käyttöön uudistettu hoitoraha, oli se, että osittaisen hoitorahan käyttö jäi pienten lasten vanhempien keskuudessa niin alhaiseksi, että sen katsottiin epäonnistuneen pienten lasten vanhempien työn teon kannustimien parantamisessa (STM 2013a). Joustava hoitoraha on tasoltaan korkeampi kuin osittainen hoitoraha, joten sen toivotaan täyttämään hoitorahan tavoitteet paremmin. Tavoitteena on edistää työn ja perhe-elämän yhteensovittamista sekä etenkin pienten lasten äitien osallistumista takaisin työelämään osa-aikatyön kautta. (Pekkarinen & Tuomala 2019.)

Joustavaa hoitorahaa voi saada vanhempi, joka hoitaa alle 3-vuotiasta lasta kotona ja on töissä maksimissaan 30 h/viikossa. Vanhempi sopii työnantajan kanssa työajasta ja joustavaa hoitorahaa maksetaan työajan perusteella. Vuonna 2021 hoitorahan määrä on 244,47 e/kk, kun työaika on enintään 22,5 tuntia viikossa tai enintään 60 prosenttia normaalista kokopäivätyön työajasta tai 162,98 e/kk, kun työaika on yli 22,5 mutta enintään 30 tuntia viikossa tai maksimissaan 80 prosenttia. Joustavaa hoitorahaa voi hakea vain yhdestä lapsesta kerralla, mutta äiti ja isä voivat saada sitä samaan aikaan, kunhan lasta hoidetaan kotona eri päivinä. Joustavaa hoitorahaa voi saada alle 3-vuotiaasta lapsesta.

”Joustavaa hoitorahaa ei voi saada vanhempi, joka

- *saa erityisäitiys-, äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa.*
- *saa kotihoidon tukea siksi, että on itse lapsen pääasiallinen hoitaja.*
- *saa osittaista hoitorahaa jostakin perheen lapsesta.*
- *tekee yksittäisiä työkeikkoja olematta jatkuvassa työsuhteessa.*
- *sairastuu ja sairausloma kestää yhtäjaksoisesti vähintään 4 viikkoa. (Lyhyt sairausloma ei vaikuta tukeen.) Oikeus joustavaan hoitorahaan päättyy työkyvyttömyyden alkamisesta lukien.”*

(Kela 2015.)

Joustavaa hoitorahaa on tutkittu melko vähän. Valtion taloudellisesta tutkimuskeskuksesta Tuomas Pekkarinen ja Juha Tuomala (2019) selvittivät joustavan hoitorahan käytön työllisyysvaikutuksia. Tulosten perusteella voitiin todeta, että työllisyysvaikutukset olivat melko pieniä ja vaihtelivat erilaisissa kohdejoukoissa. Omassa tutkimuksessani en syvenny

joustavan hoitorahan työllisyys vaikutuksiin, koska sitä on tässä Pekkarisen ja Tuomalan (2019) selvityksessä juuri tutkittu. Tutkimuksen mukaan joustavaa hoitorahaa hyödyntävät eniten korkeakoulutetut ja hyvässä työmarkkina-asemassa olevat naiset (Pekkarinen & Tuomala 2019).

Hallituksen lakiesityksessä (HE 129/2013) yhteiskunnalliseksi tavoitteeksi joustavan hoitorahan kohdalla kerrottiin myös seuraavaa: se on taloudellisesti aiempaa kannattavampi ja joustavampi etuus, joka voi lisäksi edistää sen käytön tasaisempaa jakautumista äitien ja isien kesken. Joustavalle hoitorahalle hallituksen lakiesityksessä asetettiin myös työnteon kannattavuuden ja työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen lisäksi tasa-arvopoliittisia tavoitteita.

3.4 Perhevapaiden jakaminen

Miten vastuu lapsen hoidosta jaetaan kahden vanhemman perheessä äitiysvapaan jälkeen? Vuonna 2016 syntyneiden lasten isistä 30 prosenttia piti vapaata vain lapsen syntymän yhteydessä samaan aikaan lapsen äidin kanssa ja neljännes ei pitänyt isyysvapaata ollenkaan (Kela 2019). Sukupuolten välisen työnjaon perinne on näkyvissä myös Ruotsissa. Vanhemmista, joilla oli mahdollisuus jakaa vanhempainvapaat tasapuolisesti keskenään, vain 13 prosenttia jakoi ne tasan. (Försäkringskassan 2013, 15.) Ruotsissa perhevapaajärjestelmä on kuitenkin joustavampi kuin meillä Suomessa ja osa-aikatyö on myös siellä yleisempää (Aalto 2013, 28).

Isät jäävät harvoin kotiin niissä tilanteissa, kun äidillä ei ole työsuhdetta, johon hän palaisi vanhempainvapaan jälkeen. Tämä asetelma ei myöskään kannusta vanhempia keskustelemaan vaihtoehtoisista hoidon järjestelyistä (Närvi 2014, 35). Johanna Lammi-Taskulan (2007) tutkimus osoittaa, että merkittävin tekijä pikkulapsiperheiden perinteisen sukupuolittuneen työnjaon taustalla ovat sukupuolittuneet käsitykset omista vastuista isänä ja äitinä. Sukupuolittuneet valinnat liittyvät lisäksi vahvasti sosioekonomiseen asemaan. Isät käyttävät todennäköisemmin vanhempainvapaata, mikäli he ovat toimihenkilöasemassa tai korkeasti koulutettuja.

Isyysvapaata on haluttu kehittää, jotta yhä useampi isä käyttäisi enemmän vanhempien vapaasti valittavista vapaista. Siihen liittyy myös ajatus siitä, että se jakaisi vanhempien välistä hoivavastuuta ja parantaisi vanhempien tasa-arvoa sekä isän suhdetta lapseen. Haatajan (2009) mukaan vanhempainvapaan tavoitteena on paitsi tukea isälapsisuhteen kehittymistä myös sukupuolten tasa-arvon edistäminen sekä lastenhoidon jakamisessa että työmarkkinoilla. Vuonna 2018 59 600 isää sai vanhempainpäivärahaa, kun taas äitejä oli 84 400. Vanhempainpäivärahaa saavien isien määrä väheni kahteen edelliseen vuoteen verrattuna. Yhä useampi isä (69 %) pitää nykyisin itsenäistä isyysvapaata eli he pitävät isyysvapaata eri aikaan äidin kanssa (Kela 2019). Isien itsenäiset vapaat tasaavat hoivavastuuta ja rikkovat perinteistä sukupuolittunutta käytäntöä.

Johanna Närvin (2018) tekemässä tutkimuksessa todettiin, että kaikki perhevapaat jättivät käyttämättä useimmin työelämän ulkopuolella olevat isät sekä ”etäisät”, jotka eivät asuneet lapsen ja lapsen äidin kanssa yhdessä. Isät, joiden puoliso oli alemmassa sosioekonomisessa asemassa, käyttivät usein vain lyhyen isyysvapaan eli maksimissaan kolmen viikon vapaan. Nuoret korkeakouluttamattomat ja yrittäjät sekä työntekijäasemassa olevat isät käyttivät useammin vain lyhyen isyysvapaan. Vanhempainvapaata tai hoitovapaata käyttivät puolestaan useammin isät, jotka olivat yli 35-vuotiaita, korkeasti koulutettuja, palkansaaajia ja ylempiä toimihenkilöitä. Jos äiti oli korkeasti koulutettu, toimihenkilöasemassa tai hyvätuloinen, käyttivät isät niissä tapauksissa useammin vapaitaan. Yli kolmen viikon vapaita tai hoitovapaata käyttivät useammin hyvässä sosioekonomisessa asemassa olevat isät. Myös muissa tutkimuksissa on todettu, että normaalista vanhempien työnjaosta poikkeavia ratkaisuja näytetään tekevän varsinkin niissä perheissä, joissa lapsen äidillä on isää parempi työmarkkina- ja sosioekonominen asema (ks. myös Saarikallio-Torp & Haataja 2016; Saarikallio-Torp & Miettinen 2020; Lammi-Taskula & Salmi 2013).

Miia Saarikallio-Torp ja Anneli Miettinen (2020) tutkivat isien kiintiövapaiden käyttöä ja tutkimus osoitti, että isän iällä ei ollut suurta merkitystä kiintiövapaiden käyttöön.¹ Naimisissa olevat isät sen sijaan käyttivät useammin kiintiövapaita kuin ne, jotka olivat avoliitossa. Vähiten sen sijaan käyttivät ne isät, jotka eivät asuneet lapsen äidin kanssa ollenkaan yhdessä. Lapsen sukupuolella ei havaittu olevan merkitystä sen suhteen käyttikö isä kiintiövapaita vai

¹ Suomessa isät saivat oman kiintiönsä vanhempainvapaista vuonna 2003 - viimeisimpänä Pohjoismaista. Vuonna 2013 isät saivat täysin itsenäisen oikeuden isän kiintiövapaaseen. Aikaisemmin se oli sidottu vanhempainvapaaseen niin, että isällä oli mahdollisuus saada kaksi viikkoa ”bonusvapaata”, mikäli hän piti viimeiset kaksi viikkoa vanhempainvapaasta, jonka jakamisesta vanhemmat neuvottelivat keskenään. (Miettinen & Saarikallio-Torp 2020.)

ei, mutta lapsen järjestysnumerolla oli vaikutusta, esikoislasten isät käyttivät vapaata enemmän. Sekä suomalaiset että pohjoismaiset tutkimukset osoittavat, että isät käyttävät perhevapaansa useimmin, jos ne ovat heille erikseen nimetty (Haataja 2004). Minna Salmen, Johanna Lammi-Taskulan ja Johanna Närven (2009) tutkimuksessa selvisi, että vanhempien mielestä isien perhevapaiden käyttöä lisäisi nykyistä suurempi päivärahan määrä. Isät tarvitsevat korkeamman taloudellisen kannustimen perhevapaiden pitämiseksi, jotta taloudellinen puoli ei perheessä laskisi niin merkittävästi.

Euroopassa ongelmana on se, että työajan lyhentäminen lastenhoidon vuoksi on eriytynyt sukupuolen ja naisten sosioekonomisen aseman mukaan (Crompton 2006, 178–179). Vahvasti äideille keskittyvät vapaat on nähty kääntyvän naisten ongelmaksi. Tutkimukset myös osoittavat, että pitkät perhevapaat heikentävät äitien palkkakehitystä, esimerkiksi yksityisellä sektorilla työskentelevät äidit kärsivät keskimäärin noin 5–10 prosentin menetyksen kuukausiansioissaan perhevapaiden seurauksena. Kun taas isien perhevapaat ovat yleensä melko lyhyitä, eivätkä ne vaikuta isän asemaan työelämässä (Lammi-Taskula & Salmi 2013). Cromptonin (2006, 178–179) mukaan työaikaansa lastenhoidon vuoksi lyhentävät erityisesti naiset, joilla on lyhyempi koulutus ja naiset, jotka ansaitsevat vähemmän. Tämä heikentää juuri niiden naisten asemaa, joiden asema työmarkkinoilla on muutenkin jo valmiiksi heikompi kuin työaikaansa vähemmän lyhentävien ja korkeasti koulutettujen naisten asema. Perhevapaiden keskittyminen pelkästään äidille aiheuttaa myös suurempia kustannuksia naisten työnantajille ja naisyrityksille. Tämä asettaa myös naisten ja miesten työnantajat eriarvoiseen asemaan. Kustannusten taseus on tärkeä poliittinen tavoite työmarkkinoilla. (Julkunen 2019, 178; STM 2013b). Perhevapaiden käyttö on tutkimusten mukaan riippuvainen perheen taloudellisesta tilanteesta (Sutela 2005, 25).

Heikossa työmarkkina-asemassa olevilla naisilla on usein myös konservatiivisemmat asenteet koskien pienten lasten äitien työntekoa. Mielipiteet ja asenteen eivät yksin selitä tätä, vaan nämä molemmat ovat yhteydessä myös valinnanmahdollisuuksien ja saatavilla olevien työolosuhteiden kanssa. Kuitenkin luokka-asemasta riippumatta lapsia kotona hoitavilla äideillä on konservatiivisemmat asenteet naisten työntekoon kuin työssä käyvillä äideillä. (Crompton 2006, 177–184.)

Aino-Maija Aallon (2013, 21–28) osittaisen hoitorahan tutkimuksessa havaittiin, että osittaista hoitorahaa käyttävät eniten hyvätuloiset suomen kansalaiset ja lähestulkoon yksinomaan äidit.

Korkeakoulutettujen määrä korostuu erityisesti, kun osittaista hoitorahaa on nostettu alle kolmevuotiaan lapsen perusteella. Tutkimuksen mukaan isät, jotka osittaista hoitorahaa käyttävät ovat keskimääräistä paremmin koulutettuja.

Kuinka sitten perhevapaita jaetaan perheessä – mitkä asiat siihen vaikuttavat? Perheiden omaa vapautta valita on pidetty tärkeänä arvona perhepolitiikassa. Keskusteluissa on korostettu lasten vanhempien asemaa ja tietoutta siitä, mikä omalle lapselle on parasta. Tätä keskustelua on käyty jo 1960-luvulta alkaen väittelyssä siitä, onko alle kolmevuotiaan lapsen parempi olla kotona hoidossa vai päivähoidossa (Anttonen 2003). Valintakeskustelu on ulottunut myöhemmin myös isien valinnanmahdollisuuksiin ja vapauteen valita. Keskustelua on käyty isien omista vapaakiintiöistä, mutta myös siitä tulisiko vanhempien keskenään valita kumpi vapaat käyttää, jos vapaat olisivatkin perheen päätettävissä eikä kiintiöitä olisi ollenkaan. (Närvi & Salmi 2017, 31.) Työllisyystilanne määrittää merkittävästi pienten lasten äitien lastenhoitoa ja ansiotyötä koskevia ratkaisuja (Salmi ym. 2009, 16, 43). Äidit perustelevat perhevapaiden käyttöä myös äitien suuremmalla ”hoivavastuulla” (Salmi ym. 2009).

Keskusteluissa ja perhevapaiden pitämisessä onkin kysymys sekä valinnoista että valintojen ehdoista. Valintoja tekevät toimijat (äiti ja isä) tekevät ratkaisuja yhteiskunnallisten rakenteiden ehdoilla ja yksilöllisen toiminnan vuorovaikutuksena erilaisten tekijöiden suuressa kokonaisuudessa. (Närvi & Salmi 2017, 31–32.) Päivi Korvajärvi ja Merja Kinnunen (1996, 233) kertovat työelämässä tapahtuvasta sukupuolen rakentumisesta näin: ”Työelämän sukupuolistavat käytännöt ovat ihmisten puhetta, kirjoituksia, liikkeitä, katseita, ajatuksia, tulkintoja, mielikuvia ja tunteita. Ne ovat erilaisten toimintojen ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen virtaa, jossa jokapäiväinen elämä sykkii ja järjestyy. Ihmisten oma paikallinen toiminta nivoutuu työelämää kehystäviin vakiintuneisiin teksteihin, kuten sääntöihin, määräyksiin, luokituksiin, sopimuksiin, lakeihin ja yhteiskunnan kuvausmalleihin. Nämä tekstit tuotetaan aina tietyissä käytännöissä ja ne sisältävät sukupuolta määrittäviä merkityksiä.” Isien ja äitien tekemiseen valintoihin vaikuttavat siten myös työpaikan asenteet ja toiminnot. Onko työpaikka perheystävällinen? Kuinka työpaikalla on aikaisemmin suhtauduttu esimerkiksi isien pitämiin perhevapaisiin? Joillakin työpaikoilla saattaa olla yhä olemassa sellainen asenneilmapiiri, joka leimaa perhevapaat vain naisille kuuluvaksi. Tällainen asenneilmapiiri voi pahimmillaan jättää isän pitämättä isyysvapaat ja muutkin perhevapaat. (Lammi-Taskula & Salmi 2013, 192; Takala 2005.) Johanna Lammi-Taskulan ja Minna Salmen

(2013) mukaan yleisesti Suomessa isien pitämiin perhevapaisiin suhtaudutaan meillä kuitenkin myönteisesti.

Äiti ja isä toimijoina pohtivat lisäksi myös omaa elämäntilannettaan ja sen tuomia esteitä ja mahdollisuuksia, kun he peilaavat omaa tilannettaan perhevapaajärjestelmän ja päivähoidon tarjoamiin mahdollisuuksiin ja vaihtoehtoihin. Pohdintaan sisältyy monenlaisia tekijöitä, kuten vanhempien omat arvot ja yksilölliset tavoitteet. Nämä vanhempien väliset keskustelut ja omat pohdinnat sijoittuvat kulttuuriseen, sosiaaliseen ja ideologiseen ympäristöön, jota rakentaa pitkä sukupuolten välisen työnjaon perinne ja siitä seuranneet käsitykset isyydestä, äitiydestä, työstä ja hoivasta ja niihin liittyvistä arkielämän käytännöistä. (Närvi & Salmi 2017, 31–32; Anttonen 2003.)

Valintamme muodostuvat käytäntöjemme pohjalta arjen prosesseissa. Avaan tätä ajatusta Birte Bech Jørgensenin (1988) ”itsestänselvyyksien” käsitteellä. Itsestänselvyedet edustavat perinteitä, tuttuja asioita, kulttuurisia normeja, jotka rakentuvat arkielämän käytännöissä. Pieni osa itsestänselvyyksistä on tietoista, mutta suurin osa niistä muodostuu tiedostamatta, kun ihmiset tekevät erilaisia valintoja jo aikaisemmin tuttujen vaihtoehtojen mukaan. On hyvä muistaa, että ”ei-itsestänselvä” vaihtoehto on kuitenkin aina läsnä niissä hetkissä ja tilanteissa, kun valintoja tehdään. Vähitellen, kun ihmiset tekevät uusia valintoja eli ”ei-itsestänselviä” valintoja, nämä kyseenalaistavat tuttuja valintojamme ja vähitellen horjuttavat niitä. Tämä voi saada aikaan liikahduksen, joka lopulta johtaa muutokseen. Siten valinta ”itsestänselvän” ja ”ei-itsestänselvän” välillä toimii mahdollisuutena joko jatkuvuudelle tai muutokselle. (Jørgensen ks. Närvi & Salmi 2017, 31–32; Salmi 2003). Vanhempien tekemillä valinnoilla näiden erilaisten tekijöiden luomassa kokonaisuudessa tuotetaan sekä jatkuvuutta että muutosta.

Saarikallio-Torpin & Miettisen (2021) artikkelissa esitettiin muuttuvaa isäkulttuuria. Tutkimuksessa haastateltiin isiä ja he kertoivat toiveistaan pitää vapaita aikaisempaa runsaammin ja korostivat erityisesti lapsen kanssa vietetyn ajan tärkeydestä. Samalla isät kuitenkin toivat esiin perhevapaiden käyttämiseen liittyviä käytännön ongelmia, kuten joustomahdollisuuksien vähäisyyden. Isälle osoitetun perhevapaajakson käyttö on kasvanut kaikissa väestöryhmissä, mutta erityisen selvästi pienituloisten ja matalasti koulutettujen isien keskuudessa.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tässä luvussa esitän ja avaan vielä tarkemmin tutkimuskysymykset. Esittelen tutkimusaineiston sekä keskeiset muuttajat. Tutkimus on kvalitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Kuvaan myös tutkimuksessa käytettyä menetelmää ja lopuksi pohdin tutkimusetiikkaa.

4.1 Tutkimuskysymykset

Tämä tutkimus tarkastelee joustavan hoitorahan käytön jakautumista äitien ja isien välillä. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten rekisteriaineistossa ilmenevät tekijät vanhemmista ovat yhteydessä joustavan hoitorahan käyttöön sekä onko isien ja äitien välillä eroa joustavan hoitorahan käytössä demografisten tekijöiden suhteen. Tämän tutkimuksen pääpaino on joustavan hoitorahan käytön jakautumisessa vanhempien välillä tasa-arvopolitiikan näkökulmasta.

Tässä tutkimuksessa etsin vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitkä demografiset taustatekijät ennustavat joustavan hoitorahan käyttöä äideillä ja isillä?
2. Onko isien ja äitien välillä eroa joustavan hoitorahan käytössä demografisten tekijöiden suhteen?

Tutkimuksen ensimmäinen kysymys voidaan purkaa seuraaviksi ongelmiksi; *miten vanhemman demografiset tekijät, 1.) sosioekonominen asema, 2.) koulutus, 3.) ikä 4.) lapsen järjestysnumero 5.) äidinkieli 6.) vuositulot ovat yhteydessä joustavan hoitorahan käyttöön?* Ensimmäisen tutkimuskysymyksen on tarkoitus vastata siihen kysymykseen, ketkä käyttävät joustavaa hoitorahaa. Tutkimuskysymyksessä kaksi on tavoitteena selvittää, löytyykö näiden muuttajien väliltä riippuvuuksia vanhempien välillä eli onko äidin koulutuksella vaikutusta siihen, että isä käyttää joustavaa hoitorahaa. Eli missä määrin äidin piirteillä on merkitystä joustavan hoitorahan käyttöön isän kohdalla ja missä määrin isän piirteillä on merkitystä joustavan hoitorahan käyttöön äidin kohdalla? Tutkimuksessa pohditaan myös, miten

perhepolitiikan tavoite tasapuolisemmasta perhevapaiden käytöstä joustavan hoitorahan kohdalla toteutuu.

4.2 Tutkimusaineisto ja keskeiset muuttujat

Käytössäni on Kelan rekisteriaineisto. Aineiston avulla seuran joustavan hoitorahan käyttöä vanhempien välillä vuosina 2014–2018 syntyneiden lasten vanhempien osalta. Kelassa on poimittu vuosina 2006–2018 syntyneiden lasten vanhemmille tiedot lapseen liittyvistä vanhempainpäivärahoista sekä lastenhoidon tuista. Aineisto kattaa vuosina 2014–2018 syntyneet lapset, heidän vanhempansa (biologiset/adoptio) sekä lapseen liittyvät joustavan hoitorahan tiedot. Lisäksi aineistossa on tiedot vanhempien tuloista ja demografisia taustatietoja. Lisäksi lasten vanhemmille yhdistettiin Tilastokeskuksesta tiedot koulutuksesta, ammatista ja sosioekonomisesta asemasta vuosilta 2013–2018. Aineisto on rakennettu fokuslapsesta käsin. Tämä tarkoittaa sitä, että joustavan hoitorahan käyttöä tarkastellaan lapsen syntymävuoden mukaisissa kohorteissa 2014, 2015, 2016, 2017 ja 2018.

Aineistossa on seuraavat demografiset muuttujat:

- demografiset: sukupuoli, syntymäaika (kkvvvv), äidinkieli, kansalaisuus, siviilisääty (lapsen syntymän aikaan), asuin kunta (lapsen syntymän aikaan), asuinmaakunta (lapsen syntymän aikaan), kaupunki-maaseutu -luokitus (lapsen syntymän aikaan), yksinhuoltajatietoja (lapsilisän yksinhuoltajakorotus), lasten lukumäärä ”kohdelapsen” syntyessä
- lapsi: syntymäaika (kkvvvv) ja sukupuoli
- vanhempi: sosioekonominen asema, koulutus, ammatti ja veronalaiset ansiotulot (kalenterivuoden lopussa)

Olen kuitenkin rajannut tutkimuksesta pois seuraavat demografiset muuttujat: kansalaisuus, siviilisääty, asuin kunta, asuinmaakunta sekä yksinhuoltajatiedot. Ennen varsinaista analyysia on hyvä tutustua aineistoon ja kaikkiin muuttujiin huolella (Metsämuuronen 2008, 15).

Joustavan hoitorahan kohdalla tarkastelussa on vuonna 2014 syntyneet lapset, koska kaikki nämä lapset ovat silloin jo joustavan hoitorahan piirissä. Aineistossa on näiden lasten äidit ja isät, ja kummallekin vanhempien ryhmälle tieto siitä, käyttivätkö he joustavaa hoitorahaa,

kuinka monta kuukautta sitä käyttivät ja missä lapsen ikävaiheessa joustavaa hoitorahaa käytettiin. Tietoja löytyy lapsen syntymävuodelta ja sitä edeltäviltä ja seuraavilta vuosilta.

Vuonna 2018 syntyneiden lasten joustavan hoitorahan-käyttötiedot ovat osittain puutteellisia, sillä vanhempien on mahdollista saada tästä lapsesta hoitorahaa siihen saakka, kunnes lapsi täyttää 3 vuotta, eli joidenkin lasten kohdalla aina vuoden 2021 loppuun saakka. Olen sen vuoksi rajannut vuoden 2018 vuosiluokan niihin lapsiin ja vanhempiin, joissa lapsi on syntynyt ennen 1.4.2018, jotta hoitorahan seurantatiedot ovat mahdollisimman täydelliset.

Aineistosta löytyy sosioekonomisen aseman luokittelua, jossa henkilöt jaetaan ammattinsa perusteella ylempiin ja alempiin toimihenkilöihin, maatalousyrittäjiin ja muihin yrittäjiin sekä teollisuustyöntekijöihin ja muihin työntekijöihin. Sosioekonominen asema on tarkasteltu lapsen syntymää ja joustavan hoitorahajakson päättymisvuotta seuraavana vuonna. Näin saadaan katsaus, siihen minkälaisesta tilanteesta hoitorahajaksolle siirrytään.

SELITTÄVÄT MUUTTUJAT (riippumaton)

Selittävä muuttuja on asia, joka aiheuttaa tai selittää vaihtelua selitettävässä muuttujassa. Ensimmäisessä ja toisessa tutkimuskysymyksessä selittäviä muuttujia ovat esimerkiksi ikä, koulutus, äidinkieli sosioekonominen asema ja lapsen järjestysluku.

Selittävästä muuttujasta ikä edustavaa sosiodemografisia tekijöitä. Analysoinnin helpottamiseksi joidenkin muuttujien kohdalla on tehty uudelleenluokitteluja. Kunkin vanhemman ikä on laskettu lapsen syntymävuoden perusteella, ja näin muodostettu ikämuuttuja on luokiteltu neljäluokkaiseksi siten, että vastaajat jakautuvat alle 25-vuotiaisiin, 25–29-vuotiaisiin, 30–39-vuotiaisiin ja yli 40-vuotiaisiin.

Sosioekonomisen aseman olen jakanut viiteen eri luokkaan, jotka ovat ylemmät toimihenkilöt, alemmat toimihenkilöt, työntekijät, yrittäjät ja maa- ja metsätalousyrittäjät sekä työn ulkopuolella olevat esimerkiksi opiskelijat ja eläkeläiset. Työntekijöihin kuuluvat esimerkiksi jakelu- ja palvelutyöntekijät, tuotantotyöntekijät ja teollisuustyöntekijät. Koulutuksen olen puolestaan jakanut neljään luokkaan seuraavasti: korkea-aste ja tutkijakoulutus, alin korkea-aste ja alempi korkea-aste, keskiaste ja erikoisammattitutkinto ja korkeintaan perusaste, tai tieto puuttuu.

Vuositulot on jaettu kuuteen eri luokkaan. Aluksi ajattelin tekeväni äideille ja isille omat tuloluokitukset, koska isien vuositulot olivat suhteessa äiteihin paremmat. Halusin kuitenkin saada molemmille samat luokitukset, jotta niiden vertailu olisi helpompaa. Päädyin lopulta seuraavaan laiseen jaotteluun testauksien jälkeen: alle 13 500, 13 501–20 999, 21 000–28 999, 29 000–35 999, 36 000–49 999 ja yli 50 000 euroa/vuodessa.

Äidinkieli on jaettu kahteen luokkaan ulkomaisiin ja kotimaisiin. Kotimaisia ovat suomi, ruotsi ja saame. Kohdelapsen järjestysnumero on jaettu neljään eri luokkaan: esikoinen, toinen lapsi, kolmas lapsi ja neljäs lapsi tai enemmän.

SELITETTÄVÄ MUUTTUJA (riippuva)

Tutkimuksessa selitettävä muuttuja on kyllä/ei –dikotomiana ilmaistu onko vanhempi käyttänyt joustavaa hoitorahaa. Tutkimuksessa selvitetään myös joustavan hoitorahan kestoa.

Käytän pelkästään lapsen ”oikeita” biologisia/adoptiovanhempia, eli esimerkiksi, vaikka joku äidin kanssa asuva puoliso-henkilö olisi saanut joustavaa hoitorahaa lapsesta, olen tällöin tulkinnut, että lapsesta ei ole käytetty joustavaa hoitorahaa, koska lapsen biologinen/adoptioisä ei ole käyttänyt joustavaa hoitorahaa. Selitettävä muuttuja on tutkimuksen pääkohde, eli se asia josta olemme kiinnostuneita ja johon haemme selittäjiä (Heikkilä, 2014). Olen siis kiinnostunut *selittävien muuttujien* (ikä, tulot, sosioekonominen asema yms.) muuttujan avulla tutkimaan *selitettävää muuttujaa* (joustavan hoitorahan käyttöä).

4.3 Menetelmä ja analyysi

Tutkimusaineiston analyysin suoritan SPSS-ohjelmistolla. Käytän tutkimuksessa kuvailevia menetelmiä ristiintaulukointia sekä monimuuttujamenetelmistä logistista regressioanalyysia (Logistic Regression Analysis, LRA). Monimuuttujamenetelmän käyttö on perusteltua sen vuoksi, että selittäviä taustatekijöitä on useita. Tarkoituksena on selvittää paitsi eri tekijöiden ja joustavan hoitorahan käytön välistä yhteyttä, myös sitä, missä määrin niillä (erityisesti ses-tekijöillä) on itsenäistä vaikutusta joustavan hoitorahan käyttöön, kun muiden tekijöiden vaikutus on kontrolloitu. (Metsämuuronen 2008, 11.)

Ristiintaulukoinnin avulla on mahdollista löytää kahden tai useamman muuttujan välisiä riippuvuuksia. Riippuvuudella tarkoitetaan sitä, että jokin muuttuja vaikuttaa toiseen muuttujaan. (Vilkkä 2007, 129.) Analyysin avulla pohdin, onko riippumattoman muuttujan ja riippumattomien muuttujien välillä havaittavissa yhteyttä. Testaan riippuvuutta Chi-Square testillä. Ohjelma laskee merkitsevyytason (Sig.), joka kertoo, kuinka suuri riski on, että riippuvuus johtuu sattumasta. Käytän tutkimuksessani merkitsevyytason rajana alle 0,05 (5,0 %) suuruista p-arvoa, koska se on yksi yleisimmin käytetyistä. Eli mitä pienempi p-arvo, sitä enemmän se saa tukea väitteelle, että myös perusjoukossa on ryhmien välisiä eroja. (Heikkilä 2014, 180–198.)

Logistinen regressioanalyysin tavoitteena on pyrkiä arvioimaan missä määrin tutkimuksen kannalta kiinnostavien tekijöiden ja tutkittavan ilmiön välillä vallitsee riippuvuus, kun huomioidaan useiden ilmiöön mahdollisesti yhteydessä olevien tekijöiden vaikutus. Siinä analysoidaan määrien sijaan todennäköisyyksiä sille, että jokin tarkasteltava asia tapahtuu tai pätee. Logistinen regressioanalyysi sopii parhaiten joko ilmiön kannalta oleellisten muuttujien vaikutuksen etsimiseen tai teorian kannalta oleellisten muuttujien vaikutuksen tarkasteluun. Tulokset kertovat, vaikuttavatko selittävät muuttujat tapahtuman todennäköisyyteen ja kuinka suuri vaikutus on. (Metsämuuronen 2008, 114–116.)

Logistisella regressioanalyysillä pyritään siten tarkastelemaan jonkin asian todennäköisyyttä. Tässä tutkimuksessa se on joustavan hoitorahan käyttöä ja sitä, mitkä tekijät ovat yhteydessä siihen, että äiti käyttää joustavaa hoitorahaa, ja mitkä tekijät ovat yhteydessä siihen, että isä käyttää joustavaa hoitorahaa. Tämä tapahtuu siten, että selitettäväksi muuttujaksi valitaan kaksiluokkainen eli dikotominen muuttuja (käyttääkö joustavaa hoitorahaa: kyllä/ei) ja tutkimuksen kannalta keskeiset kiinnostavat selittävät muuttujat (esimerkiksi ikä tai sosioekonominen asema). Selittävästä muuttujasta valitaan yksi muuttujan arvo vertailutasoksi (referenssikategoria), joka saa aina arvon 1. Vertailuarvon kautta tarkastellaan kyseisen muuttujan muita luokkia. Tarkastelu käydään läpi vertaamalla valittua referenssiarvoa muihin selittäviin muuttujiin, kuinka paljon vedonlyöntisuhde kasvaa tai pienenee. (Jokivuori & Hietala 56, 70.) Kaikkien logistisen regressioanalyysintilastollisten testien merkitsevyyden rajana käytettiin myös p:n arvoa 0,05.

4.4 Tutkimusetiikka

Tutkimuksen tekeminen on aina erilaisten valintojen tekemistä koko tutkimusprosessin ajan. Olen pyrkinyt perustelemaan tekemäni valinnat mahdollisimman tarkasti. On kuitenkin mahdollista, että jo parin muuttujan malleista saa lukuisia muita, yhtä hyvin aineistoon sopivia malleja (Töttö 2004, 203). Samoihin tutkimuskysymyksiin olisin voinut vastata useiden muidenkin valintojen kautta. Esimerkiksi valitsemieni selittävien muuttujien lisäksi muita mahdollisia vaihtoehtoja olisivat olleet sellaisten asioiden mukaan ottaminen kuten kansalaisuus tai asuinkunta. Alustavan katselmuksen ja testauksien jälkeen päätin kuitenkin jättää nämä muuttujat pois.

Kvantitatiivisen tutkimuksen tarkastelussa on tärkeää, että tutkimuksen otos on riittävän suuri, jotta tulosten luotettavuus ei heikkene. Monimuuttujamenetelmissä havaintoyksiköitä olisi hyvä olla vähintään 200. (Metsämuuronen 2008, 11.) Tutkimuksessani on riittävästi havaintoyksiköitä, sillä aineisto kattaa yhteensä 264 387 lapsen ja lapsen vanhempien tiedot. Myös joustavan hoitorahan käyttäjiä oli aineistossa riittävästi: 39678 äitiä 5012 isää.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa elaboraatio eli kolmansien tekijöiden vakioiminen tilastollisesti on tärkeä osa tutkimusta. Elaboraatiolla selvitetään, voiko jokin kolmas tekijä aiheuttaa muuttujien välisen yhteyden. (Jokivuori & Hietala 2009, 15–16.) Monimuuttujamenetelmissä, kuten käyttämässäni logistisessa regressioanalyysissä, elaborointi tehdään, kun y-muuttujan eli selitettävän muuttujan selittäjänä on vähintään kaksi x-muuttujaa eli selittävää muuttujaa (Töttö 2004, 130).

Määrällisessä tutkimuksessa on tutkimustuloksia ei kirjata yksilöittäin, joten samanlaista tunnistamisriskiä kuten laadullisessa tutkimuksessa ei ole, mutta on tärkeää huomioida myös määrällisessä tutkimuksessa, että ketään ei voida sieltä tunnistaa (Vilkkä 2007, 164; Heikkilä 2014, 29).

Monimuuttujamenetelmiin sisältää myös laskennallisia hankaluuksia. Saatu tulos ei siten aina ole välttämättä paras tai totta. Ääritilanteissa esimerkiksi yksikin voimakkaasti poikkeava arvo saattaa vaikuttaa hyvinkin oleellisesti tulokseen. Siten tuloksiin on hyvä suhtautua aina kriittisesti. Systemaattisia virheitä olen kuitenkin pyrkinyt torjumaan ja etsimään käsittelemällä

jokainen muuttuja aina SPSS-ohjelmiston *Analyze*-päävalikon kautta ottamalla jokaisesta frekvenssijakaumat *Frequencies*. (Metsämuuronen 2008, 12, 15.)

Määrällisen tutkimuksen tuloksia voidaan tarkastella kahdesta näkökulmasta, tutkimuksen reliabelius tai validius. Reliaabelius tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta ja validiteetti viittaa taas, siihen tutkittiinko sitä mitä oli tarkoituskin. Reliabiliteetissa tarkastellaan erityisesti mitattavia asioita, esimerkiksi millainen oli otoskoko. Tutkimuksen edessä ja läpi koko tutkimuksen tulee tarkastella sekä reliabiliteettia että validiutta, nämä kaksi muodostavat myös tutkimuksen kokonaisluotettavuuden. (Vilka 2007, 149–152.) Tässä tutkimuksessa otoskoko on hyvin suuri. Se on myös haaste, koska isojen aineistojen tapauksessa kaikista eroista tulee tilastollisesti merkitseviä (Sund 2014).

On hyvä ottaa huomioon, että rekisteritiedot ovat alun perin kerätty hallinnollisiin ja tilastollisiin tarkoituksiin, mikä voi rajoittaa tutkimus asetelmaa. Haasteena voidaan pitää myös sitä, että rekisteriaineistot valmistuvat myös viiveellä. (Räisänen, Heinonen, Sund & Gissler 2013.) Vaikka yksilöivät tunnistetiedot on poistettu tutkimusaineistosta, laajat kvantitatiiviset rekisteriaineistot sisältävät usein paljon tietoja henkilöistä, jolloin on mahdollista, että tietoja yhdistämällä yksittäisen henkilön tunnistamisen riski kasvaa. Analyyseissä ei kuitenkaan yksilöidä tutkittavia demografistentietojen perusteella, eikä tuloksia esitetä missään vaiheessa niin, että niiden perusteella yksittäinen henkilö olisi tunnistettavissa. Tutkimusaineiston rakentamisvaiheessa aineistoon sisällytettiin lisäksi vain analyyseissa tarvittavat tiedot.

Valmiin aineiston vuoksi en ole voinut itse laatia kysymyksiä, eikä tässä tutkimuksessa siten voida arvioida esimerkiksi äitien ja isien mielipiteitä tai omia kokemuksia joustavan hoitorahan jakautumisesta, vaan tulokset perustuvat vain rekisteriaineiston antamiin tietoihin. Rekisteritutkimuksella on kuitenkin omat vahvuutensa, johon kuuluu mahdollisuus saada käyttöön koko kohdejoukon tiedot pitkältä ajanjaksolta, mikä mahdollistaa seurannan ja tutkimuskysymykset, joihin ei muuten olisi välttämättä ollenkaan mahdollista kerätä aineistoa (Räisänen ym. 2013).

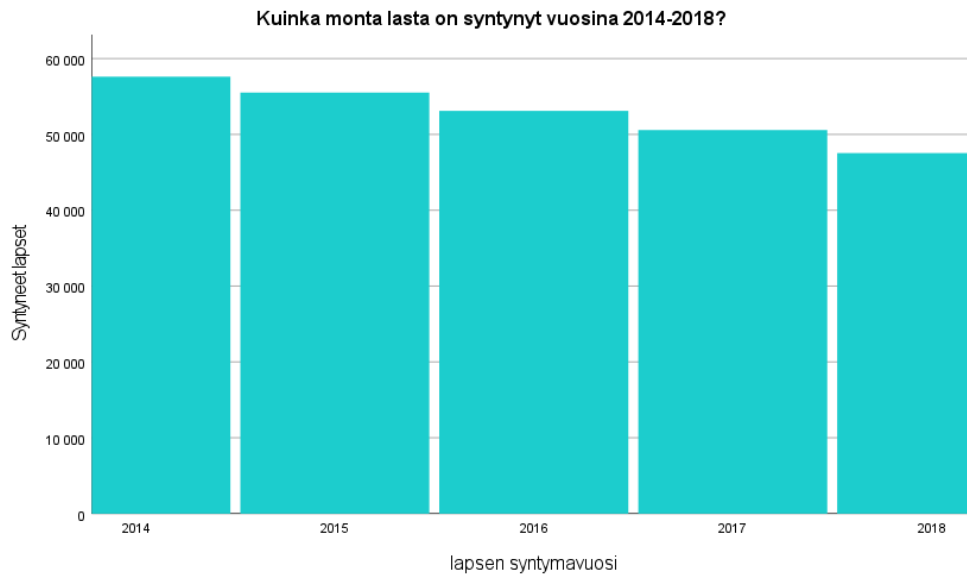
5 JOUSTAVAN HOITORAHAN KÄYTTÖ

Tämän luvun tavoitteena on aluksi esittää tutkimuksen kannalta oleellisia tunnuslukuja ristiintaulukoinneilla. Eli kuinka suuri osuus kunkin syntymävuoden (2014–2018) lasten äideistä ja isistä on saanut joustavaa hoitorahaa ja kuinka monta kuukautta he ovat hoitorahaa käyttäneet. Tämän jälkeen etenen ensimmäisen tutkimuskysymyksen kannalta oleellisiin tuloksiin eli siihen ketkä käyttävät joustavaa hoitorahaa. Mitkä demografiset tekijät ennustavat joustavan hoitorahan käyttöä äideillä entä isillä? Pohdin myös, onko isien ja äitien välillä eroa joustavan hoitorahan käytössä demografisten tekijöiden suhteen. Viimeisenä esittelen tuloksia siitä, vaikuttaako isän koulutus äidin joustavan hoitorahan käyttöön ja toisinpäin.

5.1 Joustavaa hoitorahaa käyttävät vain harvat vanhemmat

Aineiston on rakennettu lapsesta käsin. Tämä tarkoittaa sitä, että aineistossa on lapsi, jolle löytyy tieto sekä isästä että äidistä. Vuosina 2014–2018 syntyneitä lapsia on aineistossa yhteensä 264 387. Kuten alla olevasta taulukosta 1. voidaan havaita, syntyvyyden trendi on laskusuuntainen. Raju lasku lasten syntyvyydessä voi olla pahimmillaan uhka perheystävälliselle hyvinvointivaltiolle, jossa lapsiperheet ja muu väestö eivät kohtaa (Väestöliitto 2020). Tämä tarkoittaisi sitä, että perheystävällisyyttä ei enää kehitettäisi nykyiseen tahtiin. Kuten Johanna Lammi-Taskula ja Minna Salmi (2013) ovat todenneet isien ja äitien tekemiseen valintoihin vaikuttavat esimerkiksi työpaikan asenteet perhevapaiden pitämiseen. Pahimmillaan työpaikan asenneilmapiiri voi vaikuttaa vanhempien tekemiin valintoihin niin, että perhevapaita ei haluta pitää. Perheystävällisyyden kehittäminen on siten tärkeää, jotta joustomahdollisuuksia työn ja perheen yhteensovittamiseen kehitetään myös tulevaisuudessa.

TAULUKKO 1. Vuosina 2014–2018 syntyneiden lasten lukumäärä aineistossa on 264 387.

Joustavan hoitorahan äitien käyttäjien osuus on hieman lisääntynyt vuosien mittaan, vaikka joustavan hoitorahan käyttö kokonaisuudessa on melko alhaista (ks. taulukko 2). Vuosina 2014–2018 yhteensä 39 678 äitiä on saanut joustavaa hoitorahaa, mikä on kuitenkin vain vajaa viidesosa (17,4 %) kaikista äideistä, jotka ovat saaneet lapsia vuosina 2014–2018. Olen merkinnyt taulukon alle vielä muistutuksen, että vuonna 2018 syntyneiden lasten joustavan hoitorahan-käyttötiedot ovat osittain puutteellisia, sillä vanhempien on mahdollista saada tästä lapsesta hoitorahaa siihen saakka, kunnes lapsi täyttää 3 vuotta. Olen sen vuoksi rajannut vuoden 2018 vuosiluokan niihin lapsiin ja vanhempiin, joissa lapsi on syntynyt ennen 1.4.2018, jotta hoitorahan seurantatiedot ovat mahdollisimman täydelliset.

TAULUKKO 2. Joustavan hoitorahan saajien osuus (%) kunkin syntymävuoden (2014–2018) lasten äideistä.

			Ei ole saanut joustavaa hoitorahaa	On saanut joustavaa hoitorahaa
Lapsen syntymävuosi	2014	Määrä	48518	9110
		%	84,2	15,8
	2015		46301	9217
			83,4	16,6
	2016		43869	9252
			82,6	17,4
	2017		40788	9789
			80,6	19,4
	2018		9470*	2310*
			80,4	19,6
Yhteensä			188 946	39 678
%			82,6	17,4

*1-4/2018 rajattu kohortti. N=228 624.

Lähde: Kelan tutkimusyksikön Hoidon palapeli -tutkimushankkeen rekisteriaineisto.

Taulukosta 2. voidaan havaita, että äitien joustavan hoitorahan käyttämisen kesto ei ole juurikaan lisääntynyt vuosien mittaan, eikä se ole tilastollisesti merkitsevä ($p=0.117$). Suosituin kesto joustavalle hoitorahalle on 4–9 kuukautta sekä äideillä että isillä (ks. taulukko 4 ja taulukko 7). Vertailuna voitaisiin esittää, että esimerkiksi kotihoidon tuen suosio on puolestaan hieman hiipunut vuoden 2014–2018 syntyneiden lasten äideillä (liitetaulukko 1). Tämä saattaa johtua myös siitä, että syntyneiden lasten määrä on kokonaisuudessaan myös laskenut (taulukko 1). Lähes jokainen äiti kuitenkin käyttää jossain vaiheessa kotihoidon tukea (Kontula 2018, 13).

TAULUKKO 3. Joustavan hoitorahan saajien osuus (%) kunkin syntymävuoden (2014-2018) lasten isistä.

			Ei ole saanut joustavaa hoitorahaa	On saanut joustavaa hoitorahaa
Lapsen syntymävuosi	2014	Määrä	56507	1121
		%	98,1	1,9
	2015		54330 97,9	1188 2,1
	2016		52009 97,9	1112 2,1
	2017		49290 97,5	1287 2,5
	2018		11476* 97,4	304* 2,6
Yhteensä			223 612	5012
%			97,8 %	2,2 %

*1-4/2018 rajattu kohortti. N=228 624.

Lähde: Kelan tutkimusyksikön Hoidon palapeli -tutkimushankkeen rekisteriaineisto.

Vuosina 2014–2018 syntyneiden lasten isistä 5012 on saanut joustavaa hoitorahaa, mikä on vain 2,2 prosenttia kaikista isistä (ks. taulukko 3). Tuloksista voidaan todeta, että myös joustavaa hoitorahaa käyttävät lähestulkoon yksinomaan äidit (ks. esimerkiksi Aalto 2013 ja liitetaulukko 2). Joustava hoitoraha voidaan siten tämän tuloksen perusteella luokitella lähes kokonaan äitien etuudeksi. Johanna Lammi-Taskulan ja Minna Salmen (2013) mukaan vahvasti äideille keskittyvät vapaat on nähty kääntyvän myös naisten ongelmaksi. Tutkimukset myös osoittavat, että pitkät perhevapaat heikentävät esimerkiksi äitien palkkakehitystä. Jos myös joustava hoitoraha keskittyy yksinomaan äitien käyttämäksi etuudeksi, se ei edusauta tasa-arvon kehittymistä työmarkkinoilla, jossa yhä tänä päivänä naisen palkka on pienempi.

TAULUKKO 4. Äitien joustavan hoitorahan käyttämisen kesto vuosina 2014–2018.

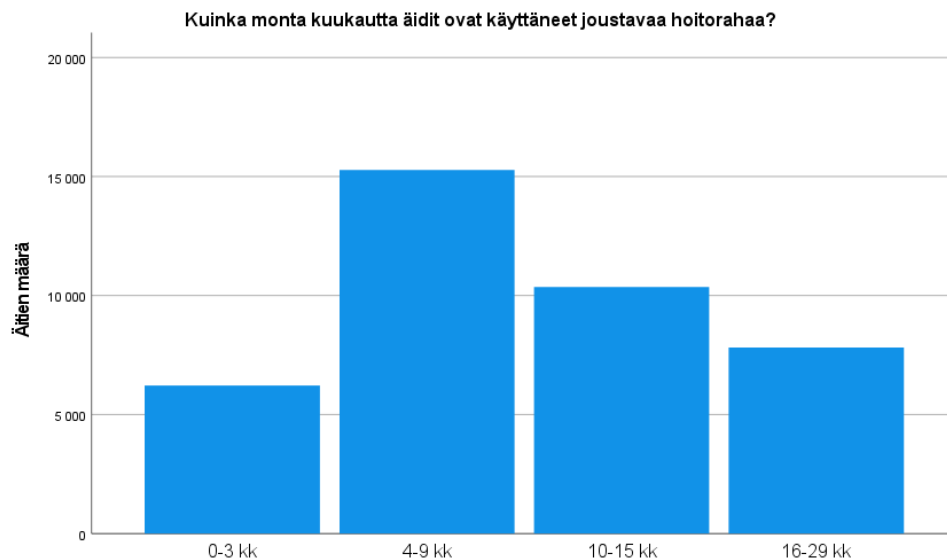
Äidit			2014	2015	2016	2017	2018*	Yhteensä
Joustavan hoitorahan käyttämisen kesto (kk)	1-3 kk	Määrä	1387	1462	1496	1503	373	6221
		%	22,3	23,5	24	24	6	
	4-9 kk		3478	3561	3619	3733	886	15277
			23	23	24	24	6	
	10-15 kk		2441	2403	2385	2572	560	10361
			24	24	23	25	5	
	16-29 kk		1804	1791	1752	1981	491	7819
			23	23	22	25	6	
Yhteensä			9011	9217	9252	9789	2310	39678
			23	23	23	25	6	

*1-4/2018 rajattu kohortti. N=39678.

Lähde: Kelan tutkimusyksikön Hoidon palapeli -tutkimushankkeen rekisteriaineisto.

Taulukosta 5. voidaan vielä hyvin havaita, että joustavaa hoitorahaa käytetään eniten 4–9 kuukauden ajan, mutta 10–15 kuukautta ja 16–29 kuukautta ovat kuitenkin suosituimpia kuin 0–3 kuukautta. Halusin tuoda myös tämän pylväs diagrammin tuloksiin, koska siitä on helposti nähtävissä hoitorahan suosituin kesto. Voisi ajatella, että joustavan hoitorahan käytöllä haetaan pidempi aikaista apua työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen.

TAULUKKO 5. Äitien joustavan hoitorahan käyttämisen kuukausimääräinen kesto vuosina 2014–2018.

N=39 678.

Joustavan hoitorahan käyttämisen keston keskiarvo isillä on vuosien 2014–2018 aikana pysynyt melko samana eikä se ole siten tilastollisesti merkitsevästi noussut ($p=0,064$) (ks. taulukko 5).

TAULUKKO 6. Isien joustavan hoitorahan käyttämisen kesto vuosina 2014–2018.

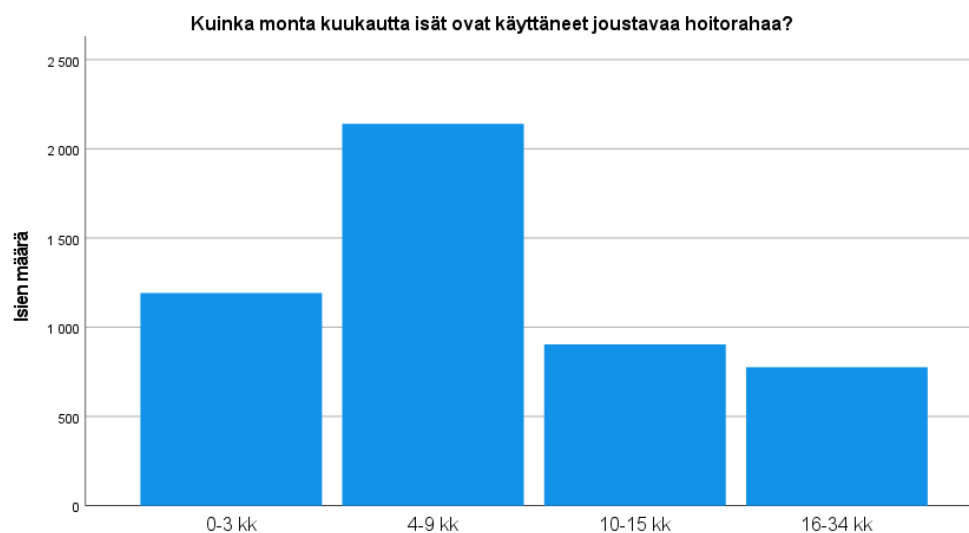
Isät			2014	2015	2016	2017	2018*	Yhteensä
Joustavan hoitorahan käyttämisen kesto (kk)	1-3 kk	Määrä	241	291	293	291	76	1192
		%	20	24	25	24	6	
	4-9 kk		505	495	471	552	886	2140
			24	23	22	26	6	
	10-15 kk		198	222	206	223	55	904
			22	25	23	25	6	
	16-29 kk		177	180	142	221	56	776
			23	23	18	29	7	
Yhteensä			1121	1188	1112	1287	304	5012
%			23	23	23	25	6	

*1-4/2018 rajattu kohortti. N=5012.

Lähde: Kelan tutkimusyksikön Hoidon palapeli -tutkimushankkeen rekisteriaineisto.

Taulukko 7. osoittaa, että myös isät käyttävät eniten 4–9 kuukauden ajan joustavaa hoitorahaa. Tämä voi johtua monesta eri syystä. Lammi-Taskulan ja Salmen (2013) mukaan isien perhevapaat ovat yleensä melko lyhyitä, eivätkä ne vaikuta isän asemaan työelämässä. Äidit käyttävät isää enemmän pidempiaikaisia jaksoja joustavaa hoitorahaa (vrt. taulukot 5 ja 7).

TAULUKKO 7. Isien joustavan hoitorahan käyttämisen kuukausimääräinen kesto vuosina 2014–2018.

N= 5012.

5.2 Joustavaa hoitorahaa käyttävät korkeasti koulutetut vanhemmat

Kuvaan aluksi muuttujien kahdenvälisiä yhteyksiä logistisella regressioanalyysillä. Viimeisessä alaluvussa esittelen kaikkien muuttujien multinomiaalisen regressioanalyysin tulokset. Jokainen muuttuja, jonka tuon malliin jossain vaiheessa, testataan ensin 'yksittäin' (nk. bivariaatti-tarkastelu) joustavan hoitorahan käyttömuuttujan kanssa. Näin saadaan tieto, miten kukin yksittäinen muuttuja tai muuttujan luokka on yhteydessä selitettävään muuttujaan (käyttikö joustavaa hoitorahaa vai ei).

Analyysissa selitettävänä on kaksiluokkainen dikotominen 0= ei ole käyttänyt joustavaa hoitorahaa ja 1= on käyttänyt joustavaa hoitorahaa. Seuraavassa tarkastellaan koulutuksen, iän, äidinkielen, sosioekonomisen aseman ja lapsen järjestysnumeron yhteyttä joustavan hoitorahan käyttöön äideillä ja isillä.

Aluksi tarkastelen vielä lapsen syntymävuosi muuttujaa. Taulukon 8. perusteella voidaan todeta, että referenssivuosi 2018 on ollut joustavan hoitorahan kohdalla korkein. Joustavan hoitorahan käyttö on siis noussut sekä äideille että isillä. Tulokset myös osoittavat, että erot (Exp(B) ovat melko isoja, koska aineisto on iso. Isossa aineistossa myös pienehkötkin erot tulevat helposti tilastollisesti merkitseviksi. Vuoden 2017 kohdalla ne eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä ($p=0,823$ isillä ja $p=0,529$ äideillä).

TAULUKKO 8. Joustavan hoitorahan käyttö lapsen syntymävuoden 2014–2018 mukaan.

	Isä		Äiti	
	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)
Lapsen syntymävuosi (ref. 2018*)				
2014	0,001	0,749	0,001	0,770
2015	0,003	0,825	0,001	0,816
2016	0,001	0,807	0,001	0,865
2017	0,823	0,986	0,529	0,984

*1-4/2018 rajattu kohortti. Ero on tilastollisesti merkitsevä, jos $p<0,05$.

Lähde: Kelan tutkimusyksikön Hoidon palapeli -tutkimushankkeen rekisteriaineisto.

Ikää tarkasteltaessa isien referenssikategoriana ovat yli 40-vuotiaat. Taulukon 9. perusteella nähdään, että joustavan hoitorahan käyttö on muita yleisempää 30–39-vuotiaiden äitien ja isien keskuudessa, ja muita vähäisempää alle 25-vuotiaiden keskuudessa.

TAULUKKO 9. Logistinen regressioanalyysi isän ja äidin iän yhteydestä joustavan hoitorahan käyttöön

	Isä		Äiti	
	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)
Ikä (ref. yli 40-vuotiaat)				
alle 25-vuotiaat	0,001	0,386	0,001	0,682
25–29-vuotiaat	0,748	1,018	0,001	1,494
30–39-vuotiaat	0,001	1,151	0,001	1,647

N=5012 isät ja N=39678 äidit. Vertailuluokka molemmissa: ei ole käyttänyt joustavaa hoitorahaa. Ero on tilastollisesti merkitsevä, jos $p < 0,05$.

Lähde: Kelan tutkimusyksikön Hoidon palapeli -tutkimushankkeen rekisteriaineisto.

Kotimaankielisten äitien todennäköisyys käyttää joustavaa hoitorahaa on huomattavasti suurempi kuin ei-kotimaankielisten äitien, vedonlyöntisuhde on yli kuusinkertainen. Isien kohdalla äidinkielen merkitys on kuitenkin vähäisempi kuin äitien kohdalla (ks. taulukko 10).

TAULUKKO 10. Logistinen regressioanalyysi isän ja äidin äidinkielen yhteydestä joustavan hoitorahan käyttöön.

	Isä		Äiti	
	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)
Äidinkieli (ref. ulkomaiset)				
kotimaiset (suomi, ruotsi ja saame)	0,001	3,844	0,000	6,016

N=39678 äidit ja N=5012 isät. Vertailuluokka molemmissa: ei ole käyttänyt joustavaa hoitorahaa. Ero on tilastollisesti merkitsevä, jos $p < 0,05$.

Lähde: Kelan tutkimusyksikön Hoidon palapeli -tutkimushankkeen rekisteriaineisto.

Myös lapsen järjestysluvulla näyttää olevan merkitystä (ks. taulukko 11). Sekä isät että äidit käyttävät todennäköisemmin joustavaa hoitorahaa toisesta lapsesta esikoiseen verrattuna. Sen sijaan kolmannesta tai tämän jälkeen syntyneen lapsen kohdalla joustavan hoitorahan käyttö vähenee selvästi. Lapsen järjestysnumeron yhteys joustavan hoitorahan käyttöön on isien ja äitien kohdalla hyvin samansuuntainen: kummankin kohdalla joustavaa hoitorahaa käytetään vähiten silloin kun perhekokoo on jo suuri.

TAULUKKO 11. Logistinen regressioanalyysi lapsen järjestysnumeron yhteydestä isän ja äidin joustavan hoitorahan käyttöön.

	Isä		Äiti	
	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)
Lapsen järjestysluku (ref. esikoinen)				
toinen lapsi	0,001	1,091	0,001	1,131
kolmas lapsi	0,001	0,882	0,001	0,932
neljäs lapsi tai enemmän	0,001	0,524	0,001	0,469

N=5012 isät ja N=39678 äidit. Vertailuluokka molemmissa: ei ole käyttänyt joustavaa hoitorahaa. Ero on tilastollisesti merkitsevä, jos $p < 0,05$.

Lähde: Kelan tutkimusyksikön Hoidon palapeli -tutkimushankkeen rekisteriaineisto.

Koulutus, sosioekonominen asema ja tulot

Koulutuksessa referenssiryhmänä on ylempi korkea-aste ja tutkijakoulutus. Logistisen regressioanalyysin perusteella voidaan todeta, että joustavaa hoitorahaa käyttävät eniten isät, jotka ovat korkeasti koulutettuja. Tulos on tilastollisesti myös erittäin merkitsevä (Sig. 0,001). Seuraavaksi eniten käyttäjiä on isät, joilla on alin tai alempi korkea-aste (Exp(B) 0,719). Myös Johanna Närvin (2018) tutkimuksessa isät, joilla oli korkea koulutus, käyttivät eniten perhevapaita. Vähiten joustavaa hoitorahaa käyttävät isät, joilla on korkeintaan perusaste

(Exp(B) 0,202). Joustavaa hoitorahaa muita todennäköisemmin ovat käyttäneet äidit, joilla on alin tai alempi-korkea-aste (ks. taulukko 17). Tulos ei ole tilastollisesti kuitenkaan merkitsevä (Sig. 0,839), kun sitä verrataan referenssikategoriaan eli ylemmän korkea-asteen tai tutkijakoulutuksen saaneisiin äiteihin. Vähiten joustavaa hoitorahaa ovat käyttäneet ne äidit, joilla on korkeintaan perusaste. Myös Aallon (2013) osittaisen hoitorahan katsauksessa havaittiin, että osittaista hoitorahaa käyttävät nimenomaan korkeasti koulutetut vanhemmat.

TAULUKKO 12. Logistinen regressioanalyysi isän ja äidin koulutuksen yhteydestä joustavan hoitorahan käyttöön.

	Isä		Äiti	
	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)
Koulutus (ref. ylempi korkea-aste ja tutkija-koulutus)				
korkeintaan perusaste tai tieto puuttuu	0,001	0,112		0,087
keskiaste ja erikoisammattitutkinto	0,001	0,305		0,486
alin korkea-aste ja alempi korkea-aste	0,001	0,683		1,168

N=5012 isä ja N=39678 äidit. Vertailuluokka molemmissa: ei ole käyttänyt joustavaa hoitorahaa. Ero on tilastollisesti merkitsevä, jos $p < 0,05$.

Lähde: Kelan tutkimusyksikön Hoidon palapeli -tutkimushankkeen rekisteriaineisto.

Kun tarkastellaan kahden muuttujan välistä yhteyttä, tässä tapauksessa sosioekonomista asemaa ja joustavan hoitorahan käyttöä (dikotominen muuttuja: kyllä/ei) isien kohdalla, voidaan todeta, että eniten joustavaa hoitorahaa käyttävät ylemmät toimihenkilöiset. Myös Johanna Lammi-Taskulan (2007) tutkimus osoittaa, että sukupuolittuneet valinnat liittyvät vahvasti sosioekonomiseen asemaan. Isät käyttävät todennäköisemmin vanhempainvapaata, mikäli he ovat toimihenkilöasemassa tai korkeasti koulutettuja. Taulukon 12. perusteella isät, jotka ovat alempia toimihenkilöitä käyttävät toiseksi eniten (Exp(B) 0,816).

Äitien kohdalla taas alemmat toimihenkilöt käyttävät eniten joustavaa hoitorahaa (Exp(B) 1,178), kun referenssikategoriana on ylemmät toimihenkilöt (ks. taulukko 13). Tulos on myös tilastollisesti erittäin merkitsevä (p= 0,001). Vähiten joustavaa hoitorahaa käyttävät sekä isillä että äideillä työn ulkopuolella olevat, joita ovat esimerkiksi opiskelijat ja eläkeläiset.

Koulutuksen yhteys joustavan hoitorahan käyttöön on isien ja äitien kohdalla kuitenkin hyvin samansuuntainen keskiasteeseen ja erikoisammattitutkintoon asti. Mitä korkeampi koulutus sitä todennäköisempää joustavan hoitorahan käyttö on molemmilla. Isien kohdalla korkealla koulutuksella on kuitenkin vielä suurempi merkitys joustavan hoitorahan käyttöön kuin äideillä.

TAULUKKO 13. Logistinen regressioanalyysi isän ja äidin sosioekonomisen aseman yhteydestä joustavan hoitorahan käyttöön.

	Isä		Äiti	
	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)
Sosioekonominen asema (ref. ylemmät toimihenkilöt)				
alemmat toimihenkilöt	0,001	0,816	0,001	1,178
työntekijät		0,263	0,001	0,386
yrittäjät ja maa- ja metsätalousyrittäjät	0,001	0,662	0,001	0,640
työn ulkopuolella olevat (esim. opiskelijat ja eläkeläiset)	0,001	0,163	0,001	0,162

N=5012 isät ja N=39678 äidit. Vertailuluokka: ei ole käyttänyt joustavaa hoitorahaa. Ero on tilastollisesti merkitsevä, jos p<0,05.

Lähde: Kelan tutkimusyksikön Hoidon palapeli -tutkimushankkeen rekisteriaineisto.

Äitien ja isien välillä ei sosioekonomisen aseman yhteydessä joustavan hoitorahan käyttöön ole suurta eroa. Molempien kohdalla vähiten joustavaa hoitorahaa käyttävät työn ulkopuolella olevat ja työntekijät. Kuten koulutuksenkin kohdalla, myös tässä isien korkeammalla sosioekonomisella asemalla on enemmän yhteyttä joustavan hoitorahan käyttöön kuin äideillä.

Vuosituloja tarkastellessa referenssikategoriana on yli 50 000 euron vuositulot (ks. taulukko 14). Tulojen yhteys joustavan hoitorahan käyttöön näyttää olevan alaspäin kääntyneen U:n muotoinen: käyttö kasvaa tulojen kasvaessa, mutta kääntyy jossain vaiheessa laskusuutaan, sillä joustavan hoitorahan käyttö on vähäisempää suurituloisimmassa ryhmässä verrattuna toiseksi suurituloisimpaan ryhmään. Äitien kohdalla myös verrattuna 3. suurituloisimpaan ryhmään. Tulokset ovat linjassa sen kanssa, että joustavaa hoitorahaa käyttävät eniten korkeasti koulutetut ja hyvässä sosioekonomisessa asemassa olevat isät ja äidit (ks. taulukot 12 ja 13).

TAULUKKO 14. Logistinen regressioanalyysi isän ja äidin vuositulojen yhteydestä joustavan hoitorahan käyttöön

	Isä		Äiti	
	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)
Vuositulot (€) (ref. yli 50 000)				
alle 10 000	0,001	0,453		0,170
10 001 – 20 999	0,001	0,786	0,001	0,587
21 000 – 28 999	0,308	0,950	0,630	1,012
29 000 – 35 999	0,714	0,983	0,001	1,500
36 000 – 49 999	0,001	1,152	0,001	1,502

N=5012 isät ja N=39678 äidit. Ero on tilastollisesti merkitsevä, jos $p < 0,05$.

Lähde: Kelan tutkimusyksikön Hoidon palapeli -tutkimushankkeen rekisteriaineisto.

5.3 Äidin joustavan hoitorahan käyttö

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella joustavan hoitorahan käyttöä ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Tässä luvussa kaikki tekijät on vakioituna. Tarkoituksena on selvittää eri tekijöiden ja

joustavan hoitorahan käytön välisen yhteyden lisäksi, myös sitä, missä määrin niillä on itsenäistä vaikutusta joustavan hoitorahan käyttöön, kun muiden tekijöiden vaikutus on kontrolloitu.

TAULUKKO 15. Äidin joustavan hoitorahan käyttö, kun kaikki muuttujat on vakioitu.

Äidin joustavan hoitorahan käyttö:	Malli 1	
	Sig.	Exp(B)
Ikä (ref. yli 40-vuotiaat)		
alle 25-vuotiaat	0,001	0,875
25–29-vuotiaat	0,007	1,280
30–39-vuotiaat	0,001	1,482
Lapsen järjestysluku (ref. esikoinen)		
toinen	0,001	1,213
kolmas	0,224	0,954
neljäs	0,001	0,627
Äidinkieli (ref. ulkomaiset) kotimaiset: suomi, ruotsi ja saame	0,001	2,873
Sosioekonominen asema (ref. ylemmät toimihenkilöt)		
alemmat toimihenkilöt	0,001	1,520
työntekijät	0,026	0,886
yrittäjät ja maa- ja metsätalousyrittäjät	0,001	1,310
työn ulkopuolella olevat (esim. opiskelijat ja eläkeläiset)	0,001	0,486
Koulutus (ref. ylempi korkea-aste ja tutkijakoulutus)		
korkeintaan perusaste	0,001	0,287
keskiaste	0,001	0,597
alin korkea-aste ja alempi korkea-aste	0,842	0,993
Vuositulot (ref. yli 50 000)		
alle 10 000	0,001	0,471
10 001 – 20 999	0,330	0,943
21 000 – 28 999	0,010	1,164
29 000 – 35 999	0,001	1,438
36 000 – 49 999	0,001	1,368

Logistinen regressioanalyysi 0= ei ole saanut joustavaa hoitorahaa, 1= on saanut joustavaa hoitorahaa.

(N=39678 äidit). Ero on tilastollisesti merkitsevä, jos $p < 0,05$.

Logistinen regressiomalli kertoo, mikä on kunkin yksittäisen mallissa olevan muuttujan yhteys selitettävään äidin joustavan hoitorahan käyttöön, kun muiden tekijöiden vaikutus on vakioitu. Kun äidin kaikki taulukossa 15. ja mallissa 1. olevat muuttujat olivat vakioitu, niin ylempiä toimihenkilöitä enemmän joustavaa hoitorahaa käyttivät alemmat toimihenkilöt, kuten myös kahden muuttujankin välistä yhteyttä tarkasteltaessa (vrt. taulukko 13.). Muiden muuttujien vakioimisen jälkeen yrittäjät, käyttävät todennäköisemmin joustavaa hoitorahaa verrattuna ylempiin toimihenkilöihin ($\text{Exp}(B)=1,044$) tulos oli lisäksi myös tilastollisesti erittäin merkitsevä (0,001). Vähiten joustavaa hoitorahaa käyttivät edelleen työn ulkopuolella olevat, kuten opiskelijat ja eläkeläiset.

Myös iällä on merkitystä joustavan hoitorahan käytössä muiden muuttujien vakioimisen jälkeen, 30–39-vuotiaiden osuus joustavan hoitorahan käytössä on suurin ja se on myös tilastollisesti erittäin merkitsevä (0,001). Toiseksi eniten joustavaa hoitorahaa käyttivät 25–29-vuotiaat, vähiten puolestaan alle 25-vuotiaat.

Vuosituloissa referenssikategoriana oli yli 50 000 euron vuositulot. Muiden muuttujien vakioimisen jälkeen äidit joiden vuositulot olivat 29 000 – 35 999 euroa käyttivät eniten joustavaa hoitorahaa ($\text{Exp}(B) 1,438$). Tulos on tilastollisesti merkitsevä ($p=0,001$). Vähintään joustavaa hoitorahaa käyttivät äidit, joiden vuositulot jäivät alle 10 000 euron ($p=0,001$). Ennen muiden muuttujien vakioimista eniten joustavaa hoitorahaa käyttivät 36 000 – 49 999 euron vuositulot ansaitsevat äidit. Myös Aino-Maija Aallon selvityksessä (2013) osittaista hoitorahaa käyttivät nimenomaan hyvätuloiset äidit.

Joustavaa hoitorahaa käyttävät yli kolminkertaisesti äidit, joiden äidinkieli on joko suomi, ruotsi tai saame. Maahanmuuttajien osuus jää joustavan hoitorahankäytössä siten hyvin alhaiseksi. Myös Aallon (2013) tutkimuksessa osittaista hoitorahaa käyttävät eniten suomenkansalaiset. Tulos oli samanlainen myös kahden muuttujan tarkastelussa.

5.4 Isän joustavan hoitorahan käyttö

Tässä luvussa tarkastellaan isän joustavan hoitorahan käyttöä, kun kaikki tekijät on vakioituna. Tarkoituksena on selvittää, missä määrin eri tekijöillä on itsenäistä vaikutusta joustavan hoitorahan käyttöön, kun muiden tekijöiden vaikutus on kontrolloitu.

TAULUKKO 16. Isän joustavan hoitorahan käyttö, kun kaikki muuttujat on vakioitu.

Isän joustavan hoitorahan käyttö:	Malli 1	
	Sig.	Exp(B)
Ikä (ref. yli 40-vuotiaat)		
alle 25-vuotiaat	0,001	0,430
25–29-vuotiaat	0,506	0,821
30–39-vuotiaat	0,001	1,188
Lapsen järjestysluku (ref. esikoinen)		
toinen	0,221	0,961
kolmas	0,001	0,799
neljäs	0,001	0,526
Äidinkieli (ref. ulkomaiset)	0,001	2,340
kotimaiset: suomi, ruotsi ja saame		
Sosioekonominen asema (ref. ylemmät toimihenkilöt)		
alemmat toimihenkilöt	0,484	1,028
työntekijät	0,001	0,475
yrittäjät ja maa- ja metsätalousyrittäjät	0,566	0,968
työn ulkopuolella olevat (esim. opiskelijat ja eläkeläiset)	0,001	0,306
Koulutus (ref. ylempi korkea-aste ja tutkijakoulutus)		
korkeintaan perusaste	0,001	0,208
keskiaste	0,001	0,390
alin korkea-aste ja alempi korkea-aste	0,001	0,635
Vuositulot (ref. yli 50 000)		
alle 10 000	0,001	1,786
10 001 – 20 999	0,001	2,397
21 000 – 28 999	0,001	2,439
29 999 – 35 999	0,001	2,172
36 000 – 49 999	0,001	1,733

Logistinen regressioanalyysi 0= ei ole saanut joustavaa hoitorahaa, 1= on saanut joustavaa hoitorahaa
N=5012. Ero on tilastollisesti merkitsevä, jos $p < 0,05$.

Kun isän muuttajat olivat vakioitu, niin itse asiassa eniten joustavaa hoitorahaa käyttivät alemmat toimihenkilöisät ja toiseksi eniten yrittäjät ja maa- ja metsätalousyrittäjät, mutta tulokset eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Vähinten joustavaa hoitorahaa käyttivät työntekijät ja työn ulkopuolella olevat. Muiden muuttujien vakioimisen jälkeen joustavaa hoitorahaa käyttävät eniten äidit sekä isät, jotka ovat alempia toimihenkilöitä (vrt. taulukko 13 kahden muuttujan tarkastelu). Tässä muiden tekijöiden vaikutuksen kontrollointi antoi lisävalaistusta sosioekonomisen aseman merkitykseen.

Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että isät 30–39-vuotiaita käyttävät joustavaa hoitorahaa eniten. Myös yli 40-vuotiaat käyttävät enemmän joustavaa hoitorahaa kuin alle 29-vuotiaat. Myös Johanna Närvin (2018) tutkimuksessa vanhempainvapaata tai hoitovapaata käyttivät useammin isät, jotka olivat yli 35-vuotiaita.

Miia Saarikallio-Torp ja Anneli Miettisen (2020) tutkimuksessa isät käyttivät kiintiövapaita eniten esikoisesta. Myös joustavaa hoitorahaa isät käyttivät eniten esikoisesta, kun kaikki tutkimuksessa olleet muuttajat vakioitiin. Äidit puolestaan käyttivät joustavaa hoitorahaa enemmän vasta toisesta lapsesta (ks. taulukko 15). Isät joiden äidinkieli oli suomi, ruotsi tai saame käyttivät kaksinkertaisesti enemmän joustavaa hoitorahaa kuin muita kieliä äidinkielenään puhuvat. Muiden muuttujien vakiointi ei siis muuttanut asetelmaa.

Muiden muuttujien vakiointi ei juurikaan muuttanut asetelmia joustavan hoitorahan käytön suhteen. Isien kohdalla joustavan hoitorahan yhteys sosioekonomiseen asemaan muuttui hieman saman suuntaisemmaksi kuin äideillä eli eniten joustavaa hoitorahaa käyttivät alemmat toimihenkilöisät. Molempien kohdalla muiden muuttujien kontrolloimisen jälkeen joustavan hoitorahaa käyttävien yrittäjien osuus kasvoi. Molempien kohdalla joustavaa hoitorahaa käyttävät eniten 30–39-vuotiaat, myös muiden muuttujien vakioimisen jälkeen.

5.4 Isän joustavan hoitorahan käyttöön vaikuttaa äidin koulutus

Olen erityisesti kiinnostunut SES-muuttujien (koulutus, sosioekonominen asema ja tulot) merkityksestä. Olen valinnut malliin 2. koulutuksen, koska testauksien jälkeen se kuvastaa hyvin muidenkin SES-muuttujien vaikutusta vakioimisen jälkeen. Logistinen regressiomalli kertoo, mikä on kunkin yksittäisen mallissa olevan muuttujan yhteys selitettävään isän joustavan hoitorahan käyttöön, kun muiden tekijöiden vaikutus on vakioitu. Askelittain tehty malli antaa toisinaan lisävalaistusta, joten tämän vuoksi taulukkoon 17. ja 18. on lisätty mallit 2. Tarkoituksena on selvittää, selittyykö joku äidin muuttuja isän koulutuksella tai selittyykö joku isän muuttuja äidin koulutuksella.

Tässä luvussa tarkastelen taulukoiden mallia 2. Aineisto on rakennettu lapsesta käsin, joka tarkoittaa sitä, että aineistossa on lapsi, jolle löytyy tieto sekä isästä että äidistä. Siten sekä äidin joustavan hoitorahan selittäjänä voi olla isän piirteitä esimerkiksi isän ikä ja päinvastoin. Äidin joustavan hoitorahan käyttöä voidaan selittää isän piirteillä ja tässä tutkimuksessa käytin selittävänä tekijänä toisen vanhemmat koulutusta. Päädyin tähän valintaan alkutestauksien jälkeen.

Isän merkitys ei muuttunut mallissa 2. vaan eniten joustavaa hoitorahaa käyttävät 30–39-vuotiaat. Isän koulutuksella ei siis ole merkitystä siihen, minkä ikäinen äiti on käyttäessään joustavaa hoitorahaa. Asetelma ei myöskään muuttunut lapsen järjestysnumeron kohdalla vaan toisesta lapsesta käytetään eniten joustavaa hoitorahaa. Äidinkielenään suomea, ruotsia tai saamea puhuvat käyttävät lähes kolmenkertaisesti enemmän kuin muuta kieltä äidinkielenään puhuvat, tulos ei siten muuttunut mallissa 2. (ks. taulukko 17).

Kun äidin joustavan hoitorahan malliin 2. lisättiin isän koulutus niin, itseasiassa eniten joustavaa hoitorahaa käyttivät äidit, joilla oli alimman korkea-asteen ja alemman korkea-asteen koulutus (Exp(B) 1,045). Tulos ei ole kuitenkaan tilastollisesti merkitsevä (Sig. 0,288). Työnulkopuolella olevat käyttävät myös mallissa 2. vähiten joustavaa hoitorahaa.

Isän koulutuksen lisääminen ei muuttanut äidin sosioekonomisen aseman tulosta eikä vuositulojen asemaa. Joustavaa hoitorahaa käyttävät eniten alemmat toimihenkilöt sekä yrittäjät ja maa- ja metsätalousyrittäjät (ks. taulukko 17).

TAULUKKO 17. Malli 2. Äidin joustavan hoitorahan käyttö, kun isän koulutusmuuttuja on vakioitu.

Äidin joustavan hoitorahan käyttö:	Malli 1		Malli 2	
	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)
Ikä (ref. yli 40-vuotiaat)				
alle 25-vuotiaat	0,001	0,875	0,001	0,895
25–29-vuotiaat	0,007	1,280	0,006	1,291
30–39-vuotiaat	0,001	1,482	0,001	1,479
Lapsen järjestysluku (ref. esikoinen)				
toinen	0,001	1,213	0,001	1,215
kolmas	0,224	0,954	0,001	0,959
neljäs	0,001	0,627	0,001	0,632
Äidinkieli (ref. ulkomaiset) kotimaiset: suomi, ruotsi ja saame	0,001	2,873	0,001	2,851
Sosioekonominen asema (ref. ylemmät toimihenkilöt)				
alemmat toimihenkilöt	0,001	1,520	0,001	1,553
työntekijät	0,026	0,886	0,001	0,920
yrittäjät ja maa- ja metsätalousyrittäjät	0,001	1,310	0,001	1,348
työn ulkopuolella olevat (esim. opiskelijat ja eläkeläiset)	0,001	0,486	0,001	0,500
Koulutus (ref. ylempi korkea-aste ja tutkijakoulutus)				
korkeintaan perusaste	0,001	0,287	0,001	0,321
keskiaste	0,001	0,597	0,001	0,651
alin korkea-aste ja alempi korkea-aste	0,842	0,993	0,228	1,045
Vuositulot (ref. yli 50 000)				
alle 10 000	0,001	0,471	0,001	0,471
10 001 – 20 999	0,330	0,943	0,392	0,949
21 000 – 28 999	0,010	1,164	0,005	1,180
29 000 – 35 999	0,001	1,438	0,001	1,460
36 000 – 49 999	0,001	1,368	0,001	1,386
Isän koulutus (ref. ylempi korkea-aste ja tutkijakoulutus)				
korkeintaan perusaste, tai tieto puuttuu	-	-	0,001	0,725
keskiaste ja erikoisammattitutkinto	-	-	0,001	0,812
alin korkea-aste ja alempi korkea-aste	-	-	0,002	0,876

Logistinen regressioanalyysi 0= ei ole saanut joustavaa hoitorahaa, 1= on saanut joustavaa hoitorahaa (N=39678). Ero on tilastollisesti merkitsevä, jos $p < 0,05$.

Kuten taulukosta 17. huomaamme isän koulutuksella ei ole merkitystä siihen käyttäkö äiti joustavaa hoitorahaa. Kuten Närvi & Salmi 2017, 31–32 ovat todenneet äiti ja isä tekevät valintoja yhteiskunnallisten rakenteiden ehdoilla ja yksilöllisen toiminnan vuorovaikutuksena erilaisten tekijöiden suuressa kokonaisuudessa. On ymmärrettävää, että perheet tekevät valintoja puhtaasti taloudellisestakin näkökulmasta, eli jos äiti tienaa vähemmän niin silloin äidin jääminen kotiin horjuttaa perheen taloutta vähemmän. Jos naisten ja miesten ansiotuloerot pysyvät yhtä suurena, on suuri haaste saada isät jäämään kotiin. Vanhempien omien arvojen ja yksilöllisten tavoitteiden lisäksi perheiden ratkaisuihin vaikuttavat siten vahvasti työmarkkina- ja palkkapolitiikka.

Isän joustavan hoitorahan käyttöön vaikuttaa puolestaan äidin korkea koulutus (ks. taulukko 18). Jos äidillä on korkea koulutus niin silloin isä todennäköisemmin käyttää joustavaa hoitorahaa. Jos äidillä on puolestaan matala koulutus niin isä käyttää vähemmän joustavaa hoitorahaa. Tulos on hyvin yhdenmukainen myös muista tutkimuksista saatujen tulosten kanssa, jossa äidin korkea koulutus ennustaa paremmin isän hoitovapaiden pitämistä (esim. Saarikallio-Torp & Haataja 2016; Saarikallio-Torp & Miettinen 2020; Lammi-Taskula & Salmi 2013).

Isän kohdalla tulee siten hyvin esiin, kuinka mallissa 2. isän oman koulutuksen yhteys muuttuu jonkin verran, kun mallissa on mukana äidin koulutus. Varsinkin, kun verrataan vastaavaan äiti-taulukkoon (ks. taulukko 17). Isän joustavan hoitorahan käytössä on myös äidin koulutuksella merkitystä, ei pelkästään isän omalla koulutuksella, mutta äitien kohdalla isän koulutus ei juuri muuta äidin oman koulutuksen vaikutusta.

Kun äidin koulutus lisättiin malliin 2. (taulukko 18), niin joustavaa hoitorahaa käyttivätkin eniten isät joiden sosioekonominen asema on alempi toimihenkilö. Mallissa 2. tuloksesta tuli myös tilastollisesti erittäin merkitsevä (Sig. 0,001). Eli perheissä, jossa äidillä on korkeampi sosioekonominen asema kuin isällä, käyttää isä todennäköisemmin joustavaa hoitorahaa. Myös muissa tutkimuksissa on todettu, että isät käyttävät enemmän hoitorahaa niissä perheissä, joissa äidillä on isää parempi sosioekonominen asema (ks. myös Saarikallio-Torp & Haataja 2016; Saarikallio-Torp & Miettinen 2020; Lammi-Taskula & Salmi 2013). Myös yrittäjät ja maa- ja metsätalousyrittäjien osuus kasvoi ($\text{Exp}(B)1,077$), kun äidin koulutus lisättiin. Tulos ei ole kuitenkaan tilastollisesti merkitsevä.

län merkitys ei muuttunut mallissa 2. vaan 30–39-vuotiaat isät käyttävät eniten joustavaa hoitorahaa ja alle 25-vuotiaat vähiten. Myöskään äidinkielen merkitys joustavan hoitorahan käyttöön ei muuttunut mallissa 2. kummankaan kohdalla.

TAULUKKO 18. Malli 2. Isän joustavan hoitorahan käyttö, kun äidin koulutusmuuttuja on vakioitu.

Isän joustavan hoitorahan käyttö:	Malli 1		Malli 2	
	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)
Ikä (ref. yli 40-vuotiaat)				
alle 25-vuotiaat	0,001	0,430	0,001	0,643
25–29-vuotiaat	0,506	0,821	0,343	0,944
30–39-vuotiaat	0,001	1,188	0,001	1,208
Lapsen järjestysluku (ref. esikoinen)				
toinen	0,221	0,961	0,512	0,979
kolmas	0,001	0,799	0,001	0,857
neljäs	0,001	0,526	0,001	0,655
Äidinkieli (ref. ulkomaiset) kotimaiset: suomi, ruotsi ja saame	0,001	2,340	0,001	2,076
Sosioekonominen asema (ref. ylemmät toimihenkilöt)				
alemmat toimihenkilöt	0,484	1,028	0,001	1,107
työntekijät	0,001	0,475	0,001	0,604
yrittäjät ja maa- ja metsätalousyrittäjät	0,566	0,968	0,185	1,077
työn ulkopuolella olevat (esim. opiskelijat ja eläkeläiset)	0,001	0,306	0,001	0,379
Koulutus (ref. ylempi korkea-aste ja tutkijakoulutus)				
korkeintaan perusaste	0,001	0,208	0,001	0,394
keskiaste	0,001	0,390	0,001	0,613
alin korkea-aste ja alempi korkea-aste	0,001	0,635	0,002	0,801
Vuositulot (ref. yli 50 000)				
alle 10 000	0,001	1,786	0,001	1,873
10 001 – 20 999	0,001	2,397	0,001	2,507
21 000 – 28 999	0,001	2,439	0,001	2,553
29 999 – 35 999	0,001	2,172	0,001	2,265
36 000 – 49 999	0,001	1,733	0,001	1,770
Äidin koulutus (ref. ylempi korkea-aste ja tutkijakoulutus)				
korkeintaan perusaste, tai tieto puuttuu	-	-	0,001	0,131
keskiaste ja erikoisammattitutkinto	-	-	0,001	0,251
alin korkea-aste ja alempi korkea-aste	-	-	0,001	0,553
	-	-		

Logistinen regressioanalyysi 0= ei ole saanut joustavaa hoitorahaa, 1= on saanut joustavaa hoitorahaa (N=5012). Ero on tilastollisesti merkitsevä, jos $p < 0,05$.

5.5 Joustava hoitoraha ja tasa-arvo

Joustava hoitoraha kehitettiin erityisesti sen vuoksi, että osittaisen hoitorahan käyttö jäi pienten lasten vanhempien keskuudessa huomattavan alhaiseksi (STM 2013a). Tutkimuksen tulokset osoittavat, että joustavan hoitorahan kohdalla on käynyt saman lailla. Vuosina 2014–2018 vain 44 690 vanhempaa on käyttänyt joustavaa hoitorahaa (ks. taulukot 2 ja 5). Lapsia vuosina 2014–2018 syntyi yhteensä 264 387, joten joustavaa hoitorahaa käytti noin 17 prosenttia kaikista vanhemmista, joille syntyi lapsi 2014–2018 aikana. Vaikkakin joustava hoitoraha on tasoltaan korkeampi kuin osittainen hoitoraha ja sen odotettiin vastaamaan hoitorahan tavoitteisiin paremmin, ei joustava hoitoraha ole kuitenkaan saanut korkeaa suosiota.

Joustavan hoitorahan tavoitteeksi asetettiin työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen edistäminen (Pekkarinen & Tuomala 2019). Tulosten perusteella emme voi arvioida lasten vanhempien mielipiteitä, onko joustava hoitoraha auttanut työn ja perheen yhteensovittamisessa. Joustavalla hoitorahalla on kuitenkin paikkansa yhteiskunnassamme. Mitä enemmän joustavaa hoitorahaa käytetään, sitä enemmän se tulee tutuksi sekä vanhemmille ja työpaikoille ja lopulta se vakiintuu yhteiskuntamme rakenteisiin yhtenä apuna perheille.

Joustavan hoitorahan tavoitteena on ollut myös edistää etenkin pienten lasten äitien osallistumista takaisin työelämään osa-aikatyön kautta (HE 129/2013). Joustava hoitorahan käyttö äideillä on isiin verrattuna korkeampaa, joten voidaan olettaa, että se on ainakin osittain vastannut siihen tavoitteeseen, että äidit saattavat valita joustavan hoitorahan kotihoidon tuen sijaan.

Entäpä joustavan hoitorahan tasa-arvoinen jakautuminen vanhempien välillä? Joustavalle hoitorahalle hallituksen lakiesityksessä (HE 129/2013) asetettiin myös työnteon kannattavuuden ja työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen lisäksi tasa-arvopoliittisia tavoitteita. Tavoitteena oli, että joustavampi ja taloudellisesti aiempaa kannattavampi etuus voisi edistää sen käytön tasaisempaa jakautumista äitien ja isien kesken. Tämän tutkielman valossa voidaan todeta, että tämä tavoite ei ole toteutunut. Joustavan hoitorahan käyttö on hyvin sukupuolittunutta. Tasa-arvon näkökulmasta voi todeta, että joustava hoitoraha ei ole edistänyt naisten ja miesten tasa-arvoisempaa asemaa lasten hoidossa. Kuten Wall (2007 87–88) on

tutkimuksessaan todennut, Euroopan tasolla sukupuolten välinen työnjako on yhä melko kahtiajakautunut. Euroopan sisällä on lukuisia eroja naisten työntekoa koskevien normien ja asenteiden välillä.

Arkielämän käytännöissä muovaantuvat käsitykset siitä, mikä on miehelle luonnollista ja mikä naiselle. Omalla toiminnallamme ja valinnoillamme, joita teemme arkielämässä, voimme muokata sitä, mikä on ”sallittua” kullekin sukupuolelle. (Närvi & Salmi 2017, 32; Salmi 2003, 407.) Joustavan hoitorahan käyttö ei ole tässäkään poikkeus, vanhempien valinnat vahvistavat sitä käsitystä, että naiselle luonnollista on hoitaa lapsia ja miehelle käydä töissä. Vaikka jo 1960-luvulla äitien osallisuus ansiotyöhön normalisoitui, vielä tänäkin päivänä näyttää siltä, että miesten asema perheen elättäjänä pysyy (ks. esimerkiksi Anttonen 1994 & 1997). Myös Karin Wall (2007) on todennut, että Euroopan tasolla miehillä on yhä perheessä suurempi elatusvastuu ja naisilla puolestaan suurempi hoivavastuu.

Voisiko isien matala perhevapaiden käyttö selittyä yhä historiallisilla sukupuolisopimuksen käsitteillä, jotka koskivat lähinnä vain äitejä (esim. Anttonen (1997); Rantalaiho (1994) ja Julkunen (1994)). Sukupuolisopimuksissa olevat asiat kohdistuivat kuitenkin vain harvoin miehiin eikä sukupuolten välisessä työ- ja vastuunjaossa tapahtunut mitään suurta mullistusta (Anttonen 1997).

Suomessa on pidetty tärkeänä arvona vapautta valita esimerkiksi kotihoidon ja päiväkodin välillä (Anttonen 2003). Vapaus valita ylettyy myös moneen asiaan perhevapaiden sisällä. Joustavan hoitorahan kohdalla vanhemmat voivat itse valita kumpi jää kotiin hoitamaan lasta. Tutkimukset ovat osoittaneet, että isät käyttävät useimmin perhevapaansa, jos ne ovat heille erikseen merkitty (Haataja 2004). Esimerkiksi uudessa perhevapaamallissa isille on merkitty omia vapaita aikaisempaa enemmän (STM 2021). Onko isille erikseen merkityt vapaat ainut tapa saavuttaa tasa-arvoisempi perhevapaiden jakautuminen? Isyyttä on pyritty tukemaan perhepoliittisesti jo usean vuosikymmenen ajan erilaisilla korvamerkityillä päivillä ja kannustimilla. On kuitenkin todettava, että joustavan hoitorahan tasa-arvoiseen jakautumiseen vanhempien välillä taitaa olla vielä pitkä matka.

Suomea voi kuitenkin pitää yhtenä sukupuolten tasa-arvon edelläkävijämaana. Suomessa myös instituutiot, jotka käsittelevät ihmistä perheen jäsenenä huomioivat kaikki tasa-arvoisesti (McDonald 2000). Hyvänä esimerkkinä tästä on perhevapaajärjestelmämme, jonka yhtenä

tavoitteena on jo pitkään ollut edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa kannustamalla isää käyttämään enemmän perhevapaita (Saarikallio-Torp & Miettinen 2021).

Kuten Saarikallio-Torp ja Miettinen (2021) totesivat tutkimuksessaan, että yhteiskunnassamme on kuitenkin tapahtumassa isäkulttuurin muutos. Isät haluavat olla yhä enemmän osallisia lasten hoidossa. Jaetun vanhemmuuden kulttuuri on noussut sekä julkiseen keskusteluun että myös perheiden toiveeksi. Ehkä joustavan hoitorahankin kohdalla isien suurempi joustavan hoitorahan käyttästä tulevaisuudessa tulee kasvamaan. Ehkä olemme vasta menossa kohti tasa-arvoisempaa vanhempainvapaiden käyttöä. On mielenkiintoista nähdä, kuinka uusi perhevapaaudistus tulee muuttamaan vapaiden käyttöä ja kuinka se heijastuu myös muihin vanhempainvapaisiin, kuten esimerkiksi joustavaan hoitorahaan tai kotihoidon tukeen.

Saavatko isät mahdollisesti tulevaisuudessa enemmän rohkeutta jäädä useammin kotiin myös osa-aikatyön kautta. Tärkeää on vahvistaa isän itsenäistä asemaa lapsen hoidossa ja kannustaa käyttämään perhevapaita. Perhevapaa uudistus on iso askel kohti tasa-arvoisempaa vanhemmuutta. Herääkin kysymys, voisiko olla aika uudelle sukupuolisopimukselle?

6 YHTEENVETO JA KESKUSTELU

Tutkimukseni lopussa haluan vielä arvioida tutkimuksen tuloksia ja tutkimuksesta suoriutumista. Kertaan vielä tutkimuksen keskeiset tulokset ja arvioin niitä yhteiskuntatieteellisessä valossa. Esittelen myös aiheen tiimoilta kehittyneitä jatkotutkimusaiheita sekä pohdin, olisinko voinut tutkimuksessa tehdä jotain toisin. Tässä luvussa esittelen myös tuloksiin ja johtopäätöksiin johtavia päättelyketjuja, joita pyrin havainnollistamaan ja perustelemaan keskustelemalla teorian kanssa. Tämän on tarkoitus lisätä tutkielman läpinäkyvyyttä ja tehdä lukijalle helpommaksi arvioida tulkintojeni arvo.

Tutkimuksen ennakoivana oletuksena oli, että joustavaa hoitorahan käyttö jakautuu epätasaisesti ja sitä käyttävät korkeasti koulutetut vanhemmat. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että joustavaa hoitorahaa käyttävät eniten korkeasti koulutetut hyvätuloiset vanhemmat, joilla on myös korkea sosioekonominen asema. Isät käyttävät joustavaa hoitorahaa hyvin vähän. Äidit käyttävät joustavaa hoitorahaa isiä enemmän, mutta kokonaisuus kaikista äideistä on alhainen. Joustava hoitoraha on siten hyvin vähän käytetty etuus. Isän joustavan hoitorahan käyttöön vaikuttaa äidin korkea koulutus ja sosioekonominen asema. Äidin joustavan hoitorahan käyttöön ei vaikuta isän koulutus.

Isät tuntuvat pitävän perhevapaita enemmän niissä tapauksissa, kun vapaat on nimenomaisesti merkitty isälle pidettäväksi. Muissa Pohjoismaissa juuri tämä on nostanut isien perhevapaiden pitämistä (Haataja 2004). Tämä voi osittain selittää sitä, miksi isät käyttävät joustavaa hoitorahaa niin vähän. Joustavan hoitorahan kohdalla on hieman vaikeampi merkitä isälle tai äidille kuuluvia päiviä, koska kyseessä on hieman erilainen etuus, kun esimerkiksi vanhempainpäiväraha. Toisaalta voisiko joustavan hoitorahan kohdalla kehittää jotain kannustimia tai korvamerkittyjä päiviä? Tai voisiko isiä houkutella enemmän perhevapaille niin, että työpaikoilla kiinnitettäisiin enemmän huomiota organisaatiokulttuurin kehittämiseen perheystävällisemmäksi (Mauno & Kinnunen 265–266).

Naisia on enemmän hoiva- ja sosiaalialalla töissä, joka selittyy osaltaan hyvin eriytyneillä koulutusvalinnoilla. Vahva sukupuolittuneisuus on nähtävissä myös joustavan hoitorahan käytössä. Miksi koulutusvalinnat ovat niin sukupuolittuneita ja mihin se johtaa? Segregaatiota rakennetaan jo kotona, jos perheessä korostuu naisten hoivavastuu. Hoiva-alasta tulee tytöille

luonnollisempi valinta kuin pojille ja myöhemmin opittumalli hoivavastuusta pysyy, kun perustetaan omaa perhettä. (Julkunen 2010, 133–137.) Salmi ym. (2009) ovat tutkimuksessaan todenneet, että äidit perustelevat perhevapaiden käyttöä myös äitien suuremmalla ”hoivavastuulla”. Tämän tutkielman tulokset osoittavat, että äidin suurempi hoivavastuu korostuu myös joustavan hoitorahan kohdalla.

Tutkimuksen tulosten valossa pohdin myös yhteiskunnassamme vallitsevia normeja, joita vanhemmuuteen, äitiyteen ja isyyteen kuuluu. Vaikka isyyden on nähty olevan murroksessa jo 1960-luvulta alkaen (esim. Anttonen 1997), jolloin isiltä alettiin vähitellen odottaa enemmän vastuun ottoa myös hoivasta ja kodista, näyttäytyy isyys vielä tänäkin päivänä osittain perinteisten patriarkaalisten arvojen mukaiselta. Perhepolitiikan tavoite tasapuolisemmasta perhevapaiden käytöstä joustavan hoitorahan kohdalla ei tämän tutkimuksen mukaan toteudu.

Perheiden tulisi käydä yhä enemmän keskusteluja hoivavalinnoista, jotta arkielämässä tehtäisiin enemmän ”ei-itsestäänselviä” ratkaisuja. Kuten Birte Bech Jørgensenin (1988) muistuttaa, että ”ei-itsestäänselvä” vaihtoehto on kuitenkin aina läsnä niissäkin hetkissä ja tilanteissa, kun valintoja tehdään. Vähitellen, kun vanhemmat tekisivät uusia ratkaisuja eli ”ei-itsestäänselviä” valintoja, nämä kyseenalaistavat tuttuja valintojamme siitä, että äiti pitää perhevapaat. Tavoitteen olisi saada aikaan liikahdus, joka lopulta johtaisi muutokseen. Vielä emme ole saavuttaneet tätä liikahdusta. Siten valinta ”itsestäänselvän” ja ”ei-itsestäänselvän” välillä on tuottanut jatkuvuutta eikä haluttua muutosta tasa-arvoisemmasta äitien ja isien asemasta kotona ja työelämässä. (Jørgensen ks. Närvi & Salmi 2017, 31–32.) Niin kauan kuin ”ei-itsestäänselviä valintoja” ei tehdä tarpeeksi paljon, ei lastenhoitoa tulla näkemään miestapaisena toimintana (Närvi 2014, 42–43). Tulokset osoittavat, että joustavan hoitorahan kohdalla ei ole poikettu näistä itsestäänselvyyksistä. Tässä itsestäänselvyyttenä pidän sitä valintaa, että äiti lyhentää työaikaan ja käyttää joustavaa hoitorahaa.

Kiinnostavaa on se, että minkä vuoksi äidin korkealla koulutuksella on yhteys isän joustavan hoitorahan käyttöön, mutta ei toisinpäin. Luultavasti tilanne liittyy taloudellisiin syihin. Jos äidillä on korkeakoulutus, niin luultavasti äiti on myös kohtalaisen hyvätuloinen. Eli perheissä, joissa äiti on hyvätuloinen, tehdään enemmän ”ei-itsestäänselviä” valintoja (ks. esim. Närvi & Salmi 2017, 31–32). Kuten myös Närvin tutkimuksessa (2009) selvisi, että isät tarvitsevat korkeamman taloudellisen kannustimen perhevapaiden pitämiselle, jotta taloudellinen puoli ei laskisi niin merkittävästi. Taloudelliseen tilanteeseen ei kuitenkaan voi vedota niissä

tapauksissa, joissa vanhemmat tienaat yhtä paljon. Taloudellisesti irrationaalista käyttäytymistä eivät siten selitä rationaalisen valinnan teoriankaan (Närvi 2014, 46).

Cromptonin (2006, 178–179) mukaan työaikaansa lastenhoidon vuoksi lyhentävät erityisesti sellaiset naiset, joilla on lyhyempi koulutus ja naiset, jotka ansaitsevat vähemmän. Tämä tutkimus puolestaan osoittaa, että joustavaa hoitorahaa käyttävät ja työaikaansa lyhentävät erityisesti äidit, joilla on korkea koulutus. Myös osittaista hoitorahaa ovat käyttäneet ja työaikaansa lyhentäneet erityisesti korkeasti koulutetut äidit (Aalto 2013). Tämä voi selittyä sillä, että joustava hoitoraha ja osittainen hoitoraha näyttävät olevan korkeasti koulutettujen vanhempien etuuksia. Myös Pekkarisen & Tuomelan (2019) tutkimuksen mukaan, jossa he arvioivat joustavan hoitorahan työllisyysvaikutuksia todettiin, että joustavaa hoitorahaa hyödyntävät eniten korkeakoulutetut ja hyvässä työmarkkina-asemassa olevat naiset.

Väestöliiton raportin (2020) mukaan syntyvyyden laskun keskeinen syy on nuorten aikuisten oletus siitä, että työ ja vapaa-aika kärsisivät lapsen tulon myötä. On siis tärkeää kehittää perheen ja työn yhteensovittamista erilaisin joustomahdollisuuksin ja erityisesti tuoda ne mahdollisuudet ihmisten tietouteen. Myös omassa henkilökohtaisessa elämässä olen havainnut, että moni vanhempi tai vanhemmaksi suunnitteleva ei ole tietoinen minkälaisia joustomahdollisuuksia on olemassa työnajan lyhentämiseen ja siitä saataviin korvauksiin liittyen.

Mielenkiintoista olisi tutkia seuraavaksi joustavan hoitorahan käyttäjien kokemuksia siitä, onko joustavan hoitorahan käyttö helpottanut työn ja perheen yhteensovittamista ja mitkä asiat ovat vaikuttaneet siihen valintaan kumpi vanhempi hoitorahaa käyttää. Tämän voisi toteuttaa laadullisella tutkimusmenetelmällä ja haastatteluilla. Tuloksia olisi mielenkiintoista verrata myös tämän tutkimuksen tuloksiin. Olisi mielenkiintoista tietää, kuinka moni vanhempi on tietoinen tästä etuudesta. Toinen jatkotutkimusaihe voisi olla vertailu joustavan hoitorahan ja esimerkiksi kotihoidontuen kesken. Itseasiassa tätä mietin yhtenä vaihtoehtona myös tähän graduun, mutta päädyin lopulta tarkastelemaan vain joustavan hoitorahan käyttöä, koska aikaisempaa tutkimusta kyseisen etuuden käytöstä ei oikein löytynyt.

Tutkimukseen olisi saanut enemmän syvyyttä, jos aineisto olisi sisältänyt myös avoimia kysymyksiä tai jos olisin tehnyt esimerkiksi haastattelut rekisteriaineiston lisäksi. Koin kuitenkin työn laajuuden osalta tämän olevan riittävä aineisto ja aineisto tuottikin paljon hyvin

mielenkiintoisia tuloksia. Tulokset olivat kauttaaltaan linjassa jo aiheesta aikaisemmin tehtyjen tutkimusten kanssa. Tulokset eivät siten tuottaneet mitään suuria yllätyksiä. Joustavan hoitorahan käytöstä ei juurikaan ollut aikaisempaa tutkimusta. Tämä tutkielma vahvistaa aikaisempia tutkimustuloksia miesten ja naisten välisestä epätasa-arvosta vanhempainvapaiden jakautumisessa. Tutkielma osoittaa, että joustavan hoitorahan kodalla ei ole poikkeusta tämän suhteen.

Aihe on ollut myös hyvin ajankohtainen koko graduprosessin ajan, sillä perhevapaita ollaan uudistamassa (STM 2019). A-talkissa torstaina 28.1.2021 (Yle 28.1.2021) puheenjohtaja tentissä keskusteltiin lastenhoidon tuen mahdollisesta poistamisesta. Perustana tälle oli Ministeriön asettaman riippumattoman tutkimusryhmän raportti, jonka mukaan lastenhoidon tuen poistaminen vapauttaisi pitkälle tähtäimelle jopa 10 000 henkeä työllisyysmarkkinoille. Lastenhoidon tuen poistaminen kokonaan ei keskustelussa saanut juuri kannatusta. Suomessa kotihoidontuki herättänyt aina tunteina sekä puolesta että vastaan. Ensinnäkin se pitää yleensä äidit pidempään poissa työmarkkinoilta ja toiseksi sitä on kallis ylläpitää. Kotihoidon tukemiseen liittyy kuitenkin paljon sellaisia arvoja, joita pidetään tärkeinä, kuten esimerkiksi sukupuolten välinen tasa-arvo, naisten asema yhteiskunnassa ja vapaus valita lasten hoito (Sipilä, Rantalaiho, Repo & Rissanen 2012).

Työmarkkinoille kaivattaisiin enemmänkin joustavuutta perhevapaisiin kuin lastenhoidon tuen poistamista kokonaan. Itseäni ihmetytti koko keskustelun ajan, ettei jo olemassa olevia joustomahdollisuuksia juurikaan nostettu keskustelussa esiin. Miksi emme hyödynnä enemmän jo olemassa olevia joustavia perhevapaamalleja, jotka ovat tarjolla molemmille vanhemmille? On tutkittu, että esimerkiksi osittaista hoitorahaa, joka on tarkoitettu 1. ja 2. luokkalaisten vanhemmille käytetään vain harvoin (Aalto, A-M 2013). Jallinojan (2006, 131, 143) mukaan moderniini familismiin kuului sekä perhemyönteisyys että työssä käynti, minkä arvojen pohjalta voisi ajatella joustava hoitorahakin syntyneen. Tulosten mukaan joustavaa hoitorahaa käytetään kuitenkin erittäin vähän ja se laittaa pohtimaan sen syitä. Eikö etuuden saamisen oikeudet ole vanhemmilla tiedossa vai eikö mahdollisuuksia työajan lyhentämiseen ole? Perheen ja työn yhteensovittamisesta on puhuttu jo 1960-luvulta alkaen, mutta tämän yhtälön ratkaistu vaatii yhä 2020-luvulla toimenpiteitä ja kehittämistä yhä tasa-arvoisempaan suuntaan.

Perhevapaaudistus on ollut jo pitkään poliittisena keskustelussa, mutta sen paneminen toteen on venähtänyt. Perhevapaa uudistuksen päätavoitteena on saada äidit palaamaan nopeammin työmarkkinoille ja toisena tavoitteena on perhevapaiden jakautuminen tasapuolisemmin äidin ja isän välillä. Tavoitteena on houkutella isiä korkeammalla päivärahalta pitämään pidempiä perhevapaita, kun kiintiöistä on tehty joustavimmat. (Eduskunta 2019.) Tuoko perhevapaaudistus sukupuolten tasa-arvoa työelämään – se jääköön nähtäväksi. Perhevapaaudistus ei ulotu kuitenkaan joustavaan hoitorahaan vaan se koskee ainoastaan vanhempainpäivärahoja. Perhevapaaudistus on kuitenkin askel kohti tasa-arvoisempaa asennemuutosta, joka toivottavasti vaikuttaa myös muihin perheelle tarjottuihin joustomahdollisuuksiin työn- ja perhe-elämän yhdistämiseksi.

Tutkimuksen tekeminen on ollut antoisa prosessi, mutta myös todella haastava. Kokopäivätyön ohella sen aloittaminen on aina vain venynyt ja venynyt. Lopulta, kun sain työstäni otettua opintovapaata ja sen myötä enemmän aikaa, innostuin nopeasti gradun tekemisestä. Aiheen valinta osoittautui lopulta melko helpoksi prosessiksi ja olen sen valintaan edelleen tyytyväinen. Perhepoliittiset kysymykset kiinnostavat minua myös jatkossakin ja tämä antoi siihen vain lisäpotkua.

LÄHTEET

Aalto, A-M. (2013). *Katsaus osittaisen hoitorahan käyttöön 2000-luvulla*. Kela: Työpapereita 43/2013.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38606/Tyopapereita43.pdf?sequence=1>

Angelika von Wahl (2005). Liberal, Conservative, Social Democratic, or ... European? The European Union as Equal Employment Regime, *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, Volume 12, Issue 1, Spring 2005, Pages 67–

95, <https://doi.org/10.1093/sp/jxi007>

Anttonen, A. (1997). *Feminismi ja sosiaalipolitiikka*. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Anttonen, A. (2009). Hoivan yhteiskunnallistuminen ja politisoituminen. Teoksessa: Anneli, A., Valokivi, H. & Zechner, M. (toim.): *Hoiva – Tutkimus, politiikka ja arki*. Tampere: Vastapaino.

Anttonen, A. (1994). *Hyvinvointivaltion naisystävälliset kasvot*. Tampere: Vastapaino.

Anttonen, A. (2003). Lastenhoidon kaksi maailmaa. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.) *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Helsinki: Gaudeamus.

Anttonen, A. (1999). *Lasten kotihoidon tuki suomalaisessa perhepolitiikassa*. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia osa 52. Helsinki: Kansaneläkelaitos.

Anttonen, A., Forssén, K., & Törrönen, M. (2007). Saatteeksi lukijalle. *Janus Sosiaalipolitiikan Ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti*, 15(3), 181–183. Noudettu 13.10.2021 osoitteesta <https://journal.fi/janus/article/view/50426>

Crompton, R. (2006). *Employment and the Family. The Reconfiguration of Work and Family Life in Contemporary Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.

Eduskunta (2019). Perhevapaaudistus. Haettu 31.1.201 osoitteesta https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/perhevapaaudistus.aspx

European Commission (2019). *EU Work-life Balance Directive enters into force*.

Employment, Social Affairs & Inclusion. News 22/08/2019. Haettu 12.1.2022 osoitteesta <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=89&furtherNews=yes&newsId=9438&langId=en>

- Eräranta, K., & Känsälä, M. (2007). Työ, perhe ja yhteensovittaminen - katsaus tutkimuksiin ja käsitteisiin. *Janus Sosiaalipolitiikan Ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti*, 15(3), 184–199. Noudettu osoitteesta <https://journal.fi/janus/article/view/50427>
- Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Oxford: Polity Press.
- Försäkringskassan. (2013). *De jämställda föräldrarna. Vad ökar sannolikheten för ett jämställt föräldrapenninguttag?* Socialförsäkringsrapport 2013:8. Stockholm: Försäkringskassan https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/8ec6c929-6f18-4e81-831f-cd4dbbaca98e/socialforsakringsrapport_2013_08.pdf?MOD=AJPERES
- Haataja, A. (2009). Fathers' use of paternity and parental leave in the Nordic countries. Helsinki: Kela, Online working papers 2, 2009.
- Haataja, A. (2004). Pohjoismaiset vanhempainvapaat kahden lasta hoitavan vanhemman tukena, *Janus* 12:1, 25-48.
- HE 129/2013. Haettu 16.1.2022 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130129>
- Heikkilä, T. (2014). *Tilastollinen tutkimus*. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Jallinoja, R. (1983). *Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudet*. Juva: WSOY.
- Julkunen, R. (1994). Suomalainen sukupuolimalli – 1960-luku käänteenä. Teoksessa: *Naisten hyvinvointivaltio*. Toim.: Anneli Anttonen, Lea Henriksson & Ritva Nätkin. Tampere: Vastapaino.
- Julkunen, R. (2010). *Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit*. Tampere: Vastapaino.
- Jokivuori, P. & Hietala, R. (2007). *Määrällisiä tarinoita – Monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta*. Porvoo: WSOY
- Kela. (2015). Lastenhoidon tuet. Haettu 31.1.2021 osoitteesta <https://www.kela.fi/lastenhoidon-tuet>
- Kela. (2020a). Vanhempainpäivärahat. Haettu 6.2.2021 osoitteesta <https://www.kela.fi/vanhempainpaivarahat>
- Kela. (2019). Tilastokatsaus 10/2019. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/306767/Vanhempainpaivarahaa_saaneiden_isien_maara_vaheni.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kela. (2020b). Äitiysraha. Haettu 6.2.2021 osoitteesta <https://www.kela.fi/aitiysraha>

Kiander, J. & Lönnqvist, H. (2002). *Hyvinvointivaltio, sosiaalipolitiikka ja taloudellinen kasvu*. Helsinki: Edita Prima Oy. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:2.

Knijn, T. & Smit, A. (2009). Investing, Facilitating, or Individualizing the Reconciliation of Work and Family Life: Three Paradigms And Ambivalent Policies. *Social Politics* 16:4, 484-518.

Kontula, O. (2018). *2020-luvun perhepolitiikkaa*. Perhebarometri 2018.

Väestöntutkimuslaitos, Katsauksia E52/2018. Helsinki: väestöliitto ry.

Korvajärvi, P. & Kinnunen, M. (1996). Lopuksi: Työelämän sukupuolistaminen. S. 233–240. Teoksessa: Kinnunen, Merja & Korvajärvi, Päivi (toim.): *Työelämän sukupuolistavat käytännöt*. Tampere: Vastapaino.

Lainiala, L. (2010). Perhepolitiikan uudet tuulet – Perheen paluu. Perhebarometri 2010.

Väestöntutkimuslaitos – Katsauksia E 39/2010. Haettu 28.10.2021 osoitteesta <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/12/5b538628-perhebarometri-2010.pdf>

Lammi-Taskula, J. (2007). Parental Leave for Fathers? Gendered Conceptions and Practices in Families with Young Children in Finland. Stakes Research Report 166. Vaajakoski: Gummerus Printing.

Lammi-Taskula, J., Salmi, M. & Parrukoski, S. (2009). *Työ, perhe ja tasa-arvo*. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:55. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. (2013). Perhevapaat ja tasa-arvo. Teoksessa: Pietiläinen, M (toim.): *Työ, talous ja tasa-arvo*. Helsinki: Tilastokeskus.

L 4/1989. Laki lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta. Haettu 22.1.2021 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20191396>

Mauno, S. & Kinnunen, U. (2005). Perhemyönteinen organisaatiokulttuuri ja henkilöstön hyvinvointi. Teoksessa: Ulla Kinnunen, Taru Feldt ja Saija Mauno (toim.): *Työ leipälajina*. Jyväskylä: PS-kustannus.

McDonald, P. (2000). Gender equity, social institutions and the future of fertility. *Journal of Population Research* Vol 17, No. 1, 2000

Metsämuuronen, J. (2008). *Monimuuttuja menetelmien perusteet*. Jyväskylä: Gummerus.

Miettinen, A. (2017). Kolme myyttiä perhevapaista – Pohjoismaiden vanhempainvapaat vertailussa. Väestöliitto: Väestöntutkimuslaitos. Ajatushautomo Agenda. Haettu 12.1.2022 osoitteesta <https://www.agenda.fi/wp-content/uploads/2018/04/Kolme-myytti%C3%A4-perhevapaista-lopullinen-nettiversio-17.10.2017-1.pdf>

Nilsson, S. (2011). *Perhepolitiikan rooli väestörakenteen muuttuessa ja parhaiden käytänteiden vaihto jäsenvaltioissa*. Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto, SOC/399 Perhepolitiikka ja väestörakenteen muutos. Bryssel 4. toukokuuta 2011.

Närvi, J. (2014). *Määräaikainen työ, vakituinen vanhemmuus. Sukupuolistuneet työurat, perheellistyminen ja vanhempien hoivaratkaisut*. Helsinki: THL

Närvi, J. (2018). *Isä hoitaa – vai hoitaako? Väestökyselyn ja haastattelujen tuloksia isien perhevapaiden käytöstä*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 1/2018. 82 sivua. Helsinki 2018. ISBN 978-952-302-994-1 (painettu), ISBN 978-952-302-995-8 (verkkojulkaisu)

Nätkin, R. (1997). *Kamppailu suomalaisesta äitiydestä*. Tampere: Tammer-paino Oy.

Pekkarinen, T. & Tuomala, J. (2019). *Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. Joustavan hoitorahan työllisyysvaikutusten arviointi*.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161708/VNTEAS_46_19_Joustava_hoitoraha.pdf

Räisänen, S., Heinonen, S., Sund, R. & Gissler, M. 2013. *Rekisteritietojen hyödyntämisen haasteet ja mahdollisuudet*. Suomen lääkärilehti 47/2013 vsk 68. 3075–3082.

Saarikallio-Torp, M. & Haataja, A. (2016) Isien vanhempainvapaiden käyttö on yleistynyt. Ketkä isät vapaita käyttävät ja ketkä eivät? Teoksessa Haataja, Anita, Airio, Ilpo, Saarikallio-Torp, Miia & Valaste, Maria (toim.): *Laulu 573 566 perheestä. Lapsiperheet ja perhepolitiikka 2000-luvulla*. Helsinki: Kela, 80–115.

Saarikallio-Torp, M. & Miettinen, A. (2020). Isälle kiintiöidyn vanhempainvapaan käyttö ja sen taustatekijät. *Yhteiskuntapolitiikka* 85 (2020):4. Haettu 28.10.2021 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020091669860>.

Saarikallio-Torp, M. & Miettinen, A. (2021). Family leaves for fathers: Non-users as a test for parental leave reforms. *Journal of European Social Policy* 31: 161–174.

Salmi, M. (2003). Mitä tekemistä sukupuolten tasa-arvolla on asiantuntijaorganisaation työssä? Haettu 18.10.2021 osoitteesta

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100350/034salmi.pdf?se->

Salmi, M., Lammi-Taskula, J. & Närvi, J. (2009.) *Perhevapaat ja työelämän tasa-arvo*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 24/2009. Helsinki: THL.

Salmi, M. (2009.) Työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamisen kentät. Teoksessa Salmi, Minna, Lammi-Taskula, Johanna; Närvi, Johanna. *Perhevapaat ja työelämän tasa-arvo*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 24/2009. Helsinki: THL.

Sipilä, J (2012). Lasten kotihoidon tuki poliittisena kysymyksenä. Teoksessa Sipilä, Jorma; Rantalaiho, Minna; Repo, Katja; Rissanen, Tapio. *Rakastettu ja vihattu kotihoidon tuki*. Tampere: Vastapaino.

Sipilä, J., Rantalaiho, M., Repo, K & Rissanen, T. 2012. Kitkerän ristiriitaista perhepolitiikkaa. Rakastettu ja vihattu kotihoidon tuki. Teoksessa Sipilä, Jorma; Rantalaiho, Minna; Repo, Katja; Rissanen, Tapio. *Rakastettu ja vihattu kotihoidon tuki*. Tampere: Vastapaino.

STM. (2022). Tasa-arvopolitiikka. Haettu 12.1.2022 osoitteesta <https://stm.fi/tasa-arvopolitiikka>

STM. (2019). STM065:00/2019. Perhevapaaudistusta valmisteleva työryhmä. <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM065:00/2019>

STM. (2013a). Kotihoidon tuen ja lasten hoitojärjestelmän joustavuuden edistämistä selvittävän työryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:4. Haettu 31.1.2021 osoitteesta

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74295/URN%3ANBN%3Afi-fe201504226980.pdf?sequence=1>

STM. (2013b). Lapsi- ja perhepolitiikka Suomessa. Esitteitä 9 (2013). Helsinki: sosiaali- ja terveysministeriö.

STM. (2021). Perhevapaaudistus. Haettu 27.10.2021 osoitteesta Perhevapaaudistus - Sosiaali- ja terveysministeriö (stm.fi)

Sund, R. (2014). Rekisteriaineistot ja eri tietolähteiden yhdistäminen. Tilastotieteen juuret – luento 3.11.2014.

Sutela, H. (2005). Työtä ja perhe-elämää. *Hyvinvointikatsaus* 3/2005, 24-29.

Takala, P. (2005). *Uuden isyyysvapaan ja isän muiden perhevapaiden käyttö*. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 43/2005. Helsinki: Kelan tutkimusosto.

Tasa-arvolaki 1986/609. Haettu 29.10.2021 osoitteesta Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®

Työsopimuslaki. 26.1.2001/55. Haettu 31.1.2021 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010055#L4P4>.

Töttö, P. (2004). *Syvällistä ja pinnallista: teoria, empiria ja kausaalisuus sosiaalitutkimuksessa*. Vastapaino, Tampere.

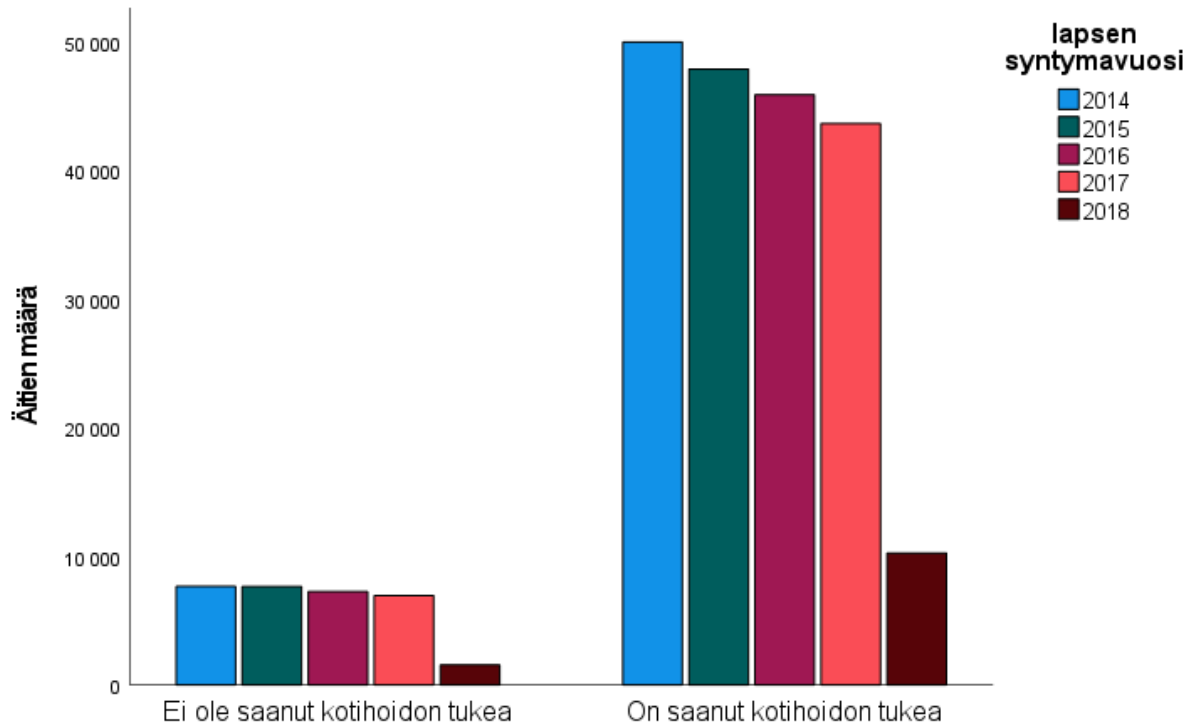
Vilka, H. (2007). *Tutki ja mittaa – määrällisen tutkimuksen perusteet*. Helsinki: Tammi.

Väestöliitto (2020). Kestävän väestönkehityksen Suomi (vaestoliitto.fi)

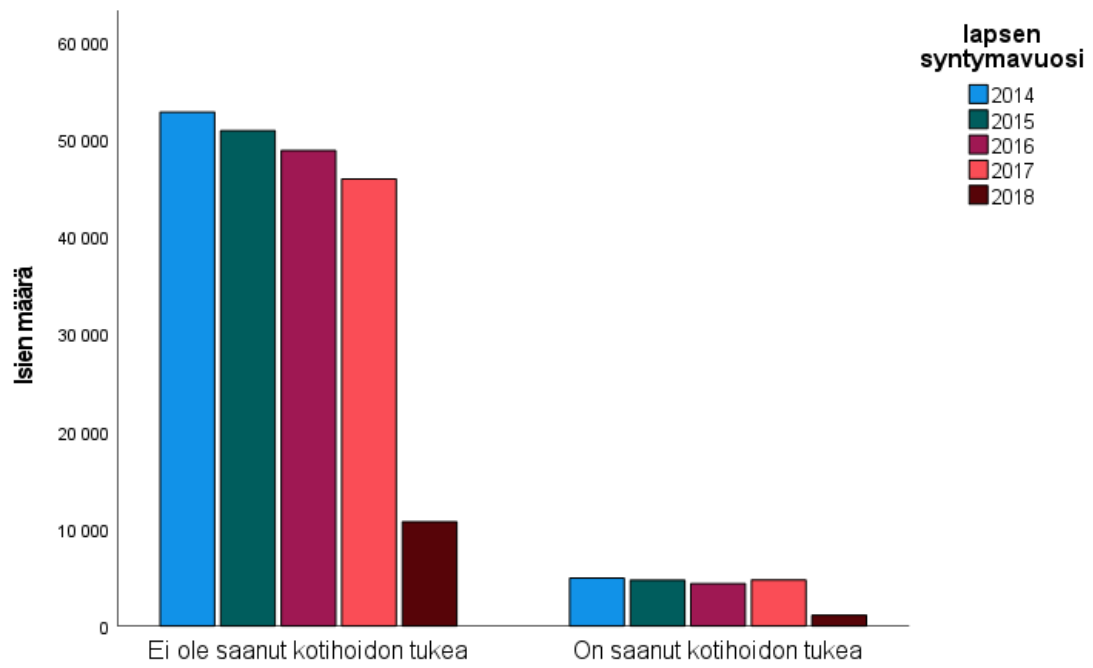
Wall, K. (2007). Main Patterns in Attitudes to the Articulation Between Work and Family Life: a Cross-National Analysis. Teoksessa: Crompton, Rosemary & Lewis, Suzan & Lyonette, Clare (eds.) *Women, Men, Work and Family in Europe*. Hampshire: Palgrave MacMillan.

Yle (28.1.2021). A-talk. Haettu 31.1.2021 osoitteesta <https://areena.yle.fi/1-50733289>.

LIITTEET

Liitetaulukko 1. Kotihoidon tuen saajien osuus kunkin syntymävuoden (2014-2018) lasten äideistä.

Liitetaulukko 2. Kotihoidon tuen saajien osuus kunkin syntymävuoden (2014-2018) lasten isistä.